Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1993 йил 28 декабрь, сешанба № 250—251 (21.602). Сотувда эркин нархда.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашининг пленуми тўғрисида

АХБОРОТ

27 декабрь куни Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгашининг IX пленуми бўлди. Унда Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши ва парламентдаги депутатлар партия гуруҳининг республика Олий Кенгаши XIV сессияси кун тартибига киритилаётган масалалар юзасидан нуқтаи назари ишлаб чиқилди ҳамда Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроия қўмитасининг 1993 йилги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботи тингланди. Мазкур масалалар юзасидан Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши биринчи котиби М. Расулов маъруза қилди.

Шунингдек, «Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг миллий истиқлол мафкурасини яратишга доир нуқтаи назари» лойиҳасининг муҳокамаси якунлари кўриб чиқилди. Ушбу масала бўйича Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши иккинчи котиби А. Жалолов ахборот берди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан музокараларда Қашқадарё вилоят партия кенгаши биринчи котиби, Ўзбекистон халқ депутати Фармон Омонов, Тошкентдаги «Конструктор» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори, Ўзбекистон халқ депутати, парламентдаги депутатлар партия гуруҳи ҳамраиси, Абдували Ғуломмаҳмудов, «Ўзбекфильм» киностудияси директори Аъло Хўжаев, Ўрта Чирчиқ туманидаги «Ўртасарой» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Муқаддас Холиқова, Сирдарё вилоят партия кенгаши биринчи котиби Собиржон Усмонов ва Қўқон шаҳар партия кенгаши биринчи котиби Фотиҳ Азимов сўзга чиқдилар.

Пленумда кўрилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Пленумда Ўзбекистон ХДП Марказий тафтиш комиссияси аъзолари, Қорақалпоғистон Республика, вилоятлар кенгашларининг биринчи ва иккинчи котиблари, Олий Кенгашдаги депутатлар партия гуруҳи аъзолари бўлмиш Ўзбекистон халқ депутатлари, шунингдек, айрим вилоятлар ҳокимлари, вазирликлар, концернлар, жамоат ташкилотларининг раҳбарлари ва оммавий-ахборот воситалари вакиллари қатнашдилар.

Пленум ишида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков иштирок этди.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши пленумининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ ҲАМДА ПАРЛАМЕНТДАГИ ДЕПУТАТЛАР ПАРТИЯ ГУРУҲИНИНГ РЕСПУБЛИКА ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ XIV СЕССИЯСИ КУН ТАРТИБИГА КИРИТИЛАЁТГАН МАСАЛАЛАР ЮЗАСИДАН НУҚТАИ НАЗАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши пленуми **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашидаги Ўзбекистон Халқ демократик партияси депутатлар гуруҳига Олий Кенгаш XIV сессияси кун тартиби бўйича киритилган таклифларни, республика Президенти И. А. Каримов бошчилигидаги ҳукуматимиз ички ва ташқи сиёсатини қўллаб-қувватлаш, сессиянинг баҳамжиҳат ва сермаҳсул ўтишини таъминлаш таклиф этилсин.

2. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси бўйича ишлаб чиқилган Марказий Кенгаш нуқтаи назари маъқуллансин. Депутатлар партия гуруҳига мазкур нуқтаи назарни Олий Кенгаш сессиясида изчил ўтказиш топширилсин.

3. Олий Кенгашдаги депутатларимиз партия гуруҳига Ўзбекистон Республикасининг 1994 йилги бюджети асосий кўрсаткичлари лойиҳасини қўллаб-қувватлаш тавсия этилсин.

4. Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроқўмига 1994 йил январида партия ташкилотларининг Олий Кенгаш XIV сессияси якунларидан келиб чиқадиган биринчи галдаги вазифаларини белгилаш топширилсин.

СЕССИЯ АРАФАСИДАГИ УЧРАШУВ

Ўзбекистон ижтимоий-сиёсий ҳаётида муҳим воқеа бўладиган республика Олий Кенгашининг навбатдаги сессияси кун тартибига киритиладиган масалалар Сурхондарё вилоятидан сайланган халқ депутатлари, шаҳар ва туман ҳокимлари учрашувининг асосий мавзуи бўлди.

Республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И, Жўрабеков учрашувда нутқ сўзлаб, сессия муҳокамасига қўйиладиган масалалар хусусида гапирди.

Учрашувда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси М. Умурзоқов, республика Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари Б. Бугров қатнашди.

(ЎзА).

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ОЛИЙ КЕНГАШИ СЕССИЯСИ

Нукусда Қорақалпоғистон Олий Кенгашининг сессияси бўлди. Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқарув органлари ҳақидаги, ер ости бойликлари, сув ва сувдан фойдаланиш, деҳқон (фермер) хўжаликлари, Қорақалпоғистон Республикаси халқ депутатлари мақоми тўғрисидаги ва бошқа масалалар муҳокама этилди.

Сессияда, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикасининг Давлат мадҳияси қабул қилинди, лотин алифбосига асосланган Қорақалпоғистон алифбосига ўтиш бўйича тадбирлар тўғрисидаги масала ҳам кўриб чиқилди.

(ЎзА).

ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

Тошкентда вилоят фаолларининг йиғилиши бўлди. Унда Президент Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Конституциясининг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда ҳамда халқ депутатлари пойтахт вилоят кенгаши сессиясида сўзлаган нутқларида ўртага қўйилган вазифалар асосида ижтимоий-иқтисодий ривожланишни жадаллаштириш масалалари муҳокама этилди. Вилоят ҳокими М. Икромов шу ҳақда маъруза қилди.

Йиғилишда халқ хўжалиги тармоқларида йўл қўйилган жиддий камчиликларга барҳам бериш зарурлигига эътибор қаратилди. Вилоят улкан саноат, илмий ва кадрлар салоҳиятига эга. Аммо кейинги вақтда иқтисодий ислоҳотни амалга оширишда, айниқса, деҳқончилик-саноат мажмуи соҳасида сусткашликка йўл қўйилди. Жумладан, кўмир қазиб олиш, прокат, трактор культиваторлари, минерал ўғит, цемент, дераза ойнаси тайёрлаш камайди. Вилоятда фермер хўжаликлари ва тадбиркорликни ривожлантириш ўлда-жўлда қолди.

Йиғилишда ана шу ва бошқа камчиликларни тезроқ тугатиш юзасидан тадбирлар белгиланди.

* * *

Халқ депутатлари Фарғона вилоят кенгашининг сессиясида ҳам ана шу масала муҳокама этилди. Унда вилоят ҳокими М. Исломов маъруза қилди.

(ЎзА).

БАНКЛАРАРО ШАРТНОМА ИМЗОЛАНДИ

Тошкентда Ўзбекистон ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки билан Олмония Ривожланиш банки ўртасида республикамизга Олмония Ривожланиш банки томонидан 200 миллион олмон маркаси миқдорида сармоя қарзи бериш тўғрисида банклараро шартнома имзоланди.

Илгари мазкур банк томонидан 100 миллион олмон маркаси миқдорида қарз берилиши ҳақида шартнома тузилган эди. Ўзбекистондаги ижтимоий-сиёсий барқарорлик, ҳукуматнинг аниқ иқтисодий сиёсати, ўлкада улкан табиий ва маънавий бойликлар мавжудлиги бу шартномани кенгайтиришни тақозо этди. Ҳозир тегишли лойиҳаларни танлаш ниҳоясига етмоқда. Мазкур лойиҳаларнинг амалга оширилиши иқтисодиётимизнинг етакчи тармоқларини тезроқ ривожлантириш ва экспорт имкониятларини оширишга хизмат қилади.

(ЎзА).

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ ЎН ТЎРТИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн тўртинчи сессияси бугун, 28 декабрь куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари бугун, 28 декабрь куни эрта билан соат 8 дан Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

КЎЧАГА «ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ» НОМИ БЕРИЛДИ

Тошкент шаҳар ҳокими А. И. Фозилбековнинг фармойишига мувофиқ «Ўзбекистон овози» газетасининг 75 йиллиги муносабати билан Совет кўчасининг номи «Ўзбекистон овози» газетаси кўчаси, деб ўзгартирилди.

ХАЛҚ БИЛАН ҲАМНАФАС

Халққа суяниш, унинг манфаатлари деб яшаш, курашиш—қадимий урф-одатимиз. Халқдан, халқ вакилларидан маслаҳат олиш, улар билан кенгашиб иш тутиш мушкул юмушларнинг ҳам енгил кўчишига имкон беради. Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши навбатдаги пленумининг чақирилиши ҳам ана шундай халқона иш юритишнинг яна бир ифодаси бўлди.

Пленум қатнашчилари мамлакат ҳаёти учун муҳим масалаларни муҳокама этдилар. Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши ҳамда парламентдаги депутатлар партия гуруҳининг республика Олий Кенгаши XIV сессияси кун тартибига киритилган масалалар юзасидан нуқтаи назари, Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроия қўмитасининг 1993 йилги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботи, «Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг миллий истиқлол мафкурасини яратишга доир нуқтаи назари» лойиҳасининг муҳокамаси якунлари кўриб чиқилди.

Маърузачилар ва нотиқлар кўрилаётган масалаларни ҳар томонлама муҳокама этиб, ишни яхшилашга оид ўз фикр-мулоҳазаларини очиқчасига баён этдилар. Пленум бошланишидан олдин унинг баъзи қатнашчилари билан мулоқотда бўлдик. Қуйида уларнинг мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола этяпмиз.

Фармон ОМОНОВ, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Қашқадарё вилоят кенгаши биринчи котиби, Ўзбекистон халқ депутати: — Дангал гап шуки, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши XIV пленуми кун тартибига киритилган масалалар ўз моҳият эътибори билан долзарб масалалардир. Бу масалалар ҳар бир партия аъзосида муайян фикр ва мулоҳазалар уйғотиши табиий.

Ҳозир шундай паллаки, бу кунларнинг ҳар бири тўла маънода мустақиллик манфаатларига хизмат қилиши керак. Масалан, миллий мафкура масаласини олайлик. Бу масала истиқлол тақдирига дахлдор бўлиб, мамлакатимизда яшаб турган ҳеч бир фуқарони бефарқ қолдирмаслиги керак. Шунинг учун ҳам «Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг миллий истиқлол мафкурасини яратишга доир нуқтаи назари» лойиҳаси вилоятимизда кенг муҳокама қилинди. Унда Ўзбекистон Халқ демократик партияси аъзолари билан бир қаторда, партиясизлар ҳам фаол қатнашдилар. Бу масала муҳокамасида вилоят бўйича минглаб киши иштирок этгани, фикр билдиргани айниқса диққатга сазовор.

Салим БОЛТАЕВ, ЎзХДП Бухоро вилоят кенгаши иккинчи котиби: — Биз партиямизнинг навбатдаги пленумига катта таассуротлар билан келдик. Ўзбекистон Халқ демократик партияси ташкил топганидан буён ўтган қисқа фурсатда аҳамияти жиҳатидан жуда муҳим, дадил одимлар ташланди.

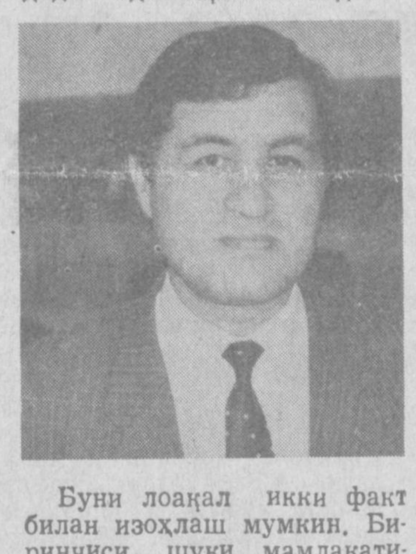

Буни лоақал икки факт билан изоҳлаш мумкин. Биринчиси шуки, мамлакатимизда Халқ демократик партияси ташкил топиб, ростмана шаклланди. Иккинчидан эса партиямизнинг эл ўртасида обрў-эътибори тобора ортиб бормоқда. Партия ўз ортидан улуснинг турли табақаларини эргаштира оладиган кучга айланди.

Энди бир мулоҳазамни баён этсам. Партия ҳақиқатан ҳам катта кучга айланиб бормоқда. Лекин бу биз, партия ходимларини хотиржамлантирмаслиги керак.

Кўпинча колхозчиларим орасида бўлганимда гўё нимадир етишмаётгандек туюлаверар, мафкурасиз яшаб бўлмаслиги аён бўлиб турарди. Халқимиз асрлар давомида орзу қилган, ҳамиша интилиб келган мустақиллик, эркинлик, ижтимоий тенглик, меҳнатни улуғлаш, она заминга меҳр-муҳаббат, инсонпарварлик каби ҳаётбахш ғояларни ўзида мужассамлаштирган мафкурамиз халқимизни яхши кунларга етаклаб боришига ишончим комил.

Айтишади-ку, яхши ният ярим мол деб.

Лекин иш бор жойда камчилик ҳам бўлади. Яқинда Тошкент вилоят кенгаши сессиясида Президентимиз, партиямиз Раиси Ислом Каримовнинг ишимиздаги кемтиклар ҳақида очиқ-ойдин фикр билдирган маърузалари жойларда кенг муҳокама қилинди. Эндиликда ишларимизга бошқача назар билан қараб, нуқсонларни бартараф этишга, ютуқларни кўпайтиришга ҳаракат қиляпмиз.

Муқаддас ХОЛИҚОВА, Ўрта Чирчиқ туманидаги «Ўртасарой» жамоа хўжалиги раиси: — Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг миллий истиқлол мафкурасини яратишга доир нуқтаи назари» лойиҳаси муҳокамасининг якунланиши ва унинг эндиликда амалда қўлланилиши партия ишини жонлантиришга катта ёрдам бериши шубҳасиз. Миллий истиқлол манфаатлари учун тер тўкиб ишлаш палласи энди бошланмоқда.

Эгамберган ҲАКИМОВ, Хоразм вилоят партия кенгаши котиби: — Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши пленумида Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши Сиёсий ижроия қўмитасининг бу йилги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботи ҳам бор. Шуни алоҳида таъкидлаш кераккки, партиямиз халқ мададига таянган ҳолда адолатли жамият яратишга ўз ҳиссасини қўшяпти. Шунингдек, давлатнинг сиёсати ҳамиша фуқаролар осойишталиги ва миллатлар тотувлиги сиёсати бўлиб қолишига интиляпти. Кўпроқ халқ орасида бўлиш, одамлар қувончи, дарди, ташвишига шерик бўлиш партиямизнинг асл мақсадидир.

Халқимиз Халқ демократик партиясига ишонч назари билан қараяпти. Унга қадриятпарвар, халқпарвар, меҳрпарвар партия деб таъриф берилаётгани бежиз эмас. Пленумда Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши ҳамда парламентдаги депутатлар партия гуруҳининг республика Олий Кенгаши XIV сессияси кун тартибига киритилаётган масалалар юзасидан нуқтаи назари ҳам муҳокама қилинади. «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси Хоразм вилоятидаги саккиз юздан зиёд бошланғич партия ташкилотида муҳокама қилинди. Уларда икки юздан зиёд таклиф ва мулоҳазалар билдирилди. Таклифларимиз инобатга олинишига ишонамиз.

* * *

Ўзаро фикрлашув, баҳслашувлардан кейин пленум муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди. Пленум қатнашчилари чеҳрасидан уларнинг янги ишларга шайланганлигини уқиш қийин эмасди.

Жўра ХОЛҚОСИМОВ,
Умида ФАЙЗИЕВА,
«Ўзбекистон овози» махсус мухбирлари.

ОЛИЙ КЕНГАШ УЧУН МУҲИМ ИМТИҲОН

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн тўртинчи сессияси муҳокамасига киритилган масалалар депутатларимиздан жуда катта масъулият ва фидойилик талаб этади. Биз қайси депутат билан суҳбатлашмайлик, сессия муҳокамасига киритилган масалалар, бир қатор қонунларнинг қабул қилиниши Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши учун муҳим имтиҳон бўлишини алоҳида таъкидладилар.

Фарғона давлат университети тиббиёт факультетининг кафедра мудири, доцент Юсуфжон НИШОНОВ:

— Мен бу сессияда кўриладиган масалалар кун тартиби билан яхшилаб танишиб чиқдим. 24 та масаланинг ҳар бири ҳозирги кунда долзарб ҳисобланади. Барча қонун лойиҳалари билан танишганимда ўз фикр-мулоҳазаларимни сессияда билдириш фикри туғилди. Негаки улар ҳар биримиздан фаоллик ва масъулиятни тақозо этади!

Андижон вилояти Асака бройлер ишлаб чиқариш жамоа хўжаликлари бирлашмасининг бош директори Ҳошимжон ТЕШАБОЕВ:

— Сессия кун тартибига қўйилган икки масала—«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги ва «Маҳсулотлар ва хизматларни сертификатлаштириш тўғрисида»ги қонун лойиҳалари энг зарурий, деб ҳисоблайман. Келгусида 150 депутат парламентда иш олиб борар экан, жаҳон тажрибасидан келиб чиқиб, айни пайтда Ўзбекистон шароитига мос қонунлар қабул қилишда, миллий ифтихоримиз, инсоний қадриятларимизни мустаҳкамлашда, ҳуқуқий давлатни барпо этишда катта роль ўйнайди, деб ўйлайман.

Фарғона вилоятининг Бешариқ тумани аграр иқтисод техникумининг директори Турсунбой БАРКАШЕВ:

— Мен «Стандартлаштириш тўғрисида»ги, «Жисмоний шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқлар тўғрисида»ги ва «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳалари сессия кун тартибига қўйилган энг муҳим масалалар деб биламан. Ана шу масалаларни ижобий ҳал этилиши республикамизда тантана қилаётган демократия шарофати бўлиб, яқин келгусида ўзининг ажойиб меваларини беришига қатъий ишонаман.

Суҳбатдош
Ҳамид ИКРОМОВ,
«Ўзбекистон овози»нинг парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими мудири.

СУРАТДА: халқ ноибларидан бир гуруҳи.
Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

● Бугун XII чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн тўртинчи сессияси ўз ишини бошлайди

ЖАҲОН ҲУҚУҚИЙ МАРОМЛАРИГА МОС

Авваламбор бу ҳуқуқий ҳужжат мустақил давлатимизда юз бераётган чуқур ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ислоҳотлар амалга оширилиши натижасида фуқароларда шаклланаётган янги дунёқараш руҳияти билан узвий боғлиқ эканлигини айтишим ўринлидир.

Янги истиқбол йўлига чиқаётган Ўзбекистоннинг давлат органлари тизимини бунёд этиш эса ҳозирги даврда муҳим аҳамият касб этади. Табиийки, ушбу муҳокамада Қонун лойиҳаси бўлажак республика парламентининг янги қиёфаси қандай бўлади, деган саволга жавоб бериши лозим эди. Чунки халқимиз эрки билан дунёга келадиган қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширувчи Олий Мажлис депутатлари олдида жуда масъулиятли, мураккаб масалаларнинг ечими турибди. Шу сабабли унинг сафига ҳар томонлама етук, дунёқараши кенг, сиёсий-ҳуқуқий жиҳатдан билимдон кишиларнинг келиши ушбу қонун қанчалик пухта ва чуқур ишлаб чиқилишига боғлиқдир.

Лойиҳанинг конституциявий негизини асосий Қонунимизнинг 77, 117-моддалари ташкил этиб, унинг нормалари бир қатор халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар, чунончи «Инсон ҳуқуқлари Умумжаҳон Декларацияси»нинг 21-моддаси 3-банди билан уйғунлашиб кетганлигини айтиб ўтиш жоиздир.

Турли мамлакатларда сайлов жараёнини ташкил қилиш ва ўтказиш шу давлатлардаги мавжуд сиёсий анъаналар, тарихий ва миллий хусусиятларни ҳисобга олади.

Ушбу Қонун лойиҳасида биринчи марта, республикамизда мавжуд бўлган турли партия номзодларининг сайлов жараёнида қатнашиши кўзда тутилади. Лойиҳани ишлаб чиқишда депутатликка номзодларга тенг ҳуқуқлар имкониятини яратишга тааллуқли бўлган ҳуқуқий нормалар янада пухта ишланиши лозим, деб ўйлайман. Номзодларнинг оммавий ахборот воситаларидан фойдаланиш тартибини (телевидение, радиода аниқ эфир муддати, рўзномалардан тенг равишда иштирок этиш) янада такомиллаштириш жуда муҳим масала эканлигини кўрсатиш ўринлидир.

Депутатликка номзодларнинг маълум лавозимлар билан номутаносиблиги, ишбилармонликнинг баъзи бир турлари, суд ҳокимиятида хизмат қилаётган шахсларнинг фаолияти билан бирга олиб борилиши мумкин эмаслиги ҳам кўрсатилиши керак. Бу эса Олий Мажлис депутатини турли тазъйиқлардан холис этиб, ўз фаолиятини мустақил олиб боришига имкон беради.

Лойиҳанинг 8-моддаси хорижий давлатлар ваколатхоналарида сайлов участкалари ташкил қилинади, деган янги норма билан бойитилган.

Хуллас, Қонун лойиҳаси ўзининг мазмуни жиҳатидан жаҳон ҳуқуқий маромларига жавоб беради. У халқимизнинг тарихий, миллий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда республикамизнинг ҳуқуқий давлат қурилиши йўлидаги катта қадами бўлади.

Забихилло МУҲАММАДЖОНОВ,
ҳуқуқшунос, халқаро ҳуқуқшунослар уюшмасининг аъзоси.

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонунни қабул қилиш — бизнинг мустақил мамлакатимиз олдида турган сиёсий муаммолардан энг муҳимидир. Бу қонуннинг муҳимлиги шундаки, ҳар бир жамиятнинг қай даражада демократия принципларига асосланганлиги биринчидан Конституцияга, иккинчидан, ана шу сайлов қонунига боғлиқдир.

Фикримча, бу лойиҳа бизнинг сиёсий ҳаётимизда муҳим бир босқичдир.

Лойиҳанинг ижобий томонларига тўхталсак, биринчидан, энг муҳими, бу — фуқароларга цензсиз сайлов ҳуқуқи берилиши. Бу шуни билдирадики, ҳар бир ўн саккиз ёшга кирган Ўзбекистон фуқароси миллатига, насл-насабига, ижтимоий ва мулкий аҳволига, жинси, тилига, динига қарамай тенг сайлов ҳуқуқига эга.

Иккинчидан, бу — республикада ташкил топган партияларнинг сайловларда қатнашиш ҳуқуқидир. Лойиҳанинг мана шу томонлари унинг обрўйини баланд қилиб, демократия сари йўл олганининг исботидир.

Қонун лойиҳасининг II боб 7-моддасига алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман. Қонун лойиҳаси бўйича Ўзбекистон Республикасида 150 бир мандатли округлар тузилиб, сайлов ўтказилади. 7-моддада айтилгандай «сайлов округлари, одатда Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида сайловчилар сони тенг бўлинган ҳолда тузилади».

Бир мандатли сайлов округларида мажоритар системаларида сайлов ўтказиш — жаҳон сайлов практикасида кенг тарқалган. Бу тизим бўйича Франция, Буюк Британия каби илғор демократик мамлакатларда парламент сайловлари ўтказилади. Ва биз биламизки, бу сайловлар натижаси ёмон чиқмайди.

Ҳозирги пайтда мажоритар тизимни танқид қиладиганлар сони кўпайиб, пропорционал тизим тарафдорлари мустақил давлатлар ҳамдўстлиги ҳудудида тарқалиб кетяпти.

МУЛОҲАЗА ҚИЛИБ КЎРИЛСА...

Умуман айтганда, бундай фикрларнинг 50 фоизи тўғри бўлса, 50 фоизи масалани чуқур билмаганлиги сабабли туғилган. Масалага чуқурроқ қарасак, мажоритар тизимлар ҳам, пропорционал тизимлар ҳам бенуқсон эмас, албатта. Бенуқсон сайлов тизимининг ўзи ҳали ўйлаб чиқарилмаган. Гап шу тизимларни ишлатиш шароитларида.

Ўзбекистон Республикасига ҳозирги пайтда ё мажоритар ёки аралаш тизимлар тўғри келади, масалан, ўтказиладиган ёлғиз овоз бериш тизими.

Бу тизим 50-йилларда мустақилликка эришган Ҳиндистон мамлакатида ҳозирги кунгача ишлатилиб, яхши натижалар берган.

Бир мандатли мажоритар тизимга тўхталсак, бу тизимнинг ижобий томонлари ҳам кўп ва ҳозирги кунда бизга тўғри келади.

Аммо бу тизимнинг ички механизмини янада саралаб, демократик стандартлар даражасига етказиш керак. Бу масалада яна 7-моддага тўхталиб ўтмоқчиман. Бу моддада, юқорида айтиб ўтилгандай, «одатда, тенг сайлов округлари» деб айтилган. Биринчи кўринишда диққатга арзимайдиган бир сўз «одатда» сўзи ҳаётда сайлов системасининг кўп камчиликларини туғдиради. Бундай низом эски сайлов қонунларида ҳам бўлган.

Лекин шуни айтиш керакки, бир мандатли мажоритар тизимнинг энг нозик томони — бу чинакам тенг округлар тузилишидир. Округлар одатда эмас, чинакам тенг бўлиши лозим.

1990 йилда ўтказилган сайловлар статистик маълумотларига бир назар ташласак, улар ҳам одатда тенг сайлов округлар асосида ташкил қилинган. Унда кўрамизки, сайловчиларнинг сони округларда 4,5 мингдан 32,5 минггача товланиб туради. Шундай қилиб, 254-сайлов округидан (Кукумбой, Наманган вилояти) 4,5 минг киши 1 вакилни сайлаган бўлса, 327-сайлов округида (Қуйиқишлоқ, Самарқанд вилояти) 32400 сайловчи ҳам 1 мандат эгасини сайладилар. Демак, саккиз баравар сайловчилар сони фарқланади шу округларда. Ва бундай мисоллар кўп.

Бу ҳолда тенг сайлов ҳуқуқи ҳақида гапириш қийин.

Сайлов округлари тенг бўлиши учун кўп мамлакатларда доимий профессионал комиссия ишлаб туради ва округларнинг математик тенглиги принципи асосида сайлов округларининг чегаралари ўзгартирилиб туриладаи. Бу мақсадда навбатдаги аҳолини рўйхатдан ўтказиш кампанияси маълумотларига асосланиб умумий сайловчиларнинг сони аниқланади. Кейин шу сон мандатлар сонига бўлинади. Бу рақам сайлов квотаси деб аталади ва сайлов округида яшайдиган сайловчиларнинг сони ана шу сайлов квотасига теппа-тенг бўлиши керак.

Масалан, Ўзбекистон Республикасида сайловчиларнинг сони 10 миллион десак, уни 150 мандатга бўламиз. Мана шу сайлов квотаси бўлади ва сайлов округларида яшайдиган сайловчилар сони шу сайлов квотасига тенг бўлиши лозим.

Аммо, бу масаланинг бошқа томони ҳам бор. Сайлов округлари одатда маъмурий-ҳудудий бўлиниши асосга олиниб ташкил топади. Бу йўлдан бориб округлар тузсак, туман, қишлоқларнинг чегаралари сайлов округи чегараси билан бир бўлиши қийин. Унда сайлов округларини коммуникация йўли асосида ташкил қилиш мумкин. Бундай усул бошқа мамлакатларда ҳам ишлатилади.

Лойиҳанинг 2-боби бўйича фикрларим мана шундан иборат.

А. СОБИРОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг Фалсафа ва ҳуқуқ институти ходими.

● Қандай яшаяпси...

ЭРТАНГ... МАСЪУ...

Ўзбекистон Халқ демокр... муваффақиятли ўтмоқда. Б... албатта. Масалан, бизнинг ... сида ХДП бошланғич ташки... манларда бизнинг фикримиз... ласида ҳам тавсиямиз инобат... рилаётган тадбирларимизда... лар. Мен буни партиямизнин... атаган бўлардим.

Бошқарув органлари фаолиятимизни тўла қўллаб-қувватлаётир. Жумладан, биз туман ҳокимиятига 1993-1994 йиллар учун аҳолининг ижтимоий ҳимоясини таъминлаш юзасидан тадбирлар ишлаб чиқиш таклифини киритдик. Ҳозир ана шу дастур асосида ҳамкорликда иш олиб боряпмиз. Ижроия бюро йиғилишлари ва бошланғич партия ташкилотлари мажлисларида ушбу тадбирларнинг бажарилиши кўриб борилади. Бу масала ҳатто партия Кенгашининг навбатдаги пленумида ҳам муҳокама этилди.

Фақат бугина эмас. Қуйи бўғинларимизда ҳам ана шу каби дастурлар мавжуд. Мисол учун Улуғбек номли жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти 422 ўринли мактаб биноси қурилишини тезлатишни ўз гарданига олди. Партия фаоллари котиб М. Мейлиев бошчилигида бинокорлар билан ҳамкорлик ўрнатиб, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаб турдилар, иш шароити яратдилар. «Дўстлик» жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти (котиби Н. Алматов) ҳам ана шундай иш тутди. «Машъал» хўжалигида эса партия фаоллари болалар боғчаси қурилишини оталиққа олдилар. «Мевали»да ХДП фаоллари қишлоқларни газлаштиришда ташкилотчилик кўрсатишмоқда.

Баъзиларда партия хўжалик ишлари билан шуғулланиши керакми, деган фикр уйғониши мумкин. Аслида бундай эмас. Биз одамларни республика раҳбариятининг бугунги одилона сиёсатига ишонтиришга, жойлардаги эзгу ишларда қатнаштиришга ҳаракат қиламиз. Хўжалик раҳбарлари эътиборини самарали меҳнат натижасини моддий ва

● «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги
Қонун лойиҳаси—муҳокамада

Партия аъзоси таклиф қилади

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси Қашқадарё вилояти партия ташкилотларида атрофлича муҳокама қилиниб, қимматли фикр-мулоҳазалар билдирилмоқда. Лойиҳа мингдан кўпроқ бошланғич партия ташкилотларида, шаҳар ва туман партия кенгашлари ижроия бюроларида кўриб чиқилди. Қарши шаҳар, Нишон ва Шаҳрисабз туманлари партия кенгашлари Қонун лойиҳасини пленумларда муҳокама қилиб, билдирилган таклифларни партия Марказий Кенгашига жўнатдилар.

Қонун лойиҳаси муҳокама этилган йиғилишларда 102 мингга яқин киши қатнашган бўлса, уларнинг 31 минг нафарини Ўзбекистон Халқ демократик партияси аъзолари ташкил этди. Йиғилишларда партия аъзоларидан 5 мингдан зиёд киши сўзга чиқиб, таклиф ва мулоҳазаларини билдирди. Жумладан, Қарши туман партия кенгашининг ташкилотчиси Ж. Ботиров қонун номини **«Ўзбекистон Республикаси халқ ноиблари Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»** деб аташни таклиф қилади. Чироқчи туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги касаба уюшмаси раиси И. Эргашев фикрича, лойиҳанинг 2-моддасидаги иккинчи сўз бошини **«Сайлов кунигача 30 ёшга тўлган Ўзбекистон фуқаролари Олий Мажлисга сайланиш ҳуқуқига эгадирлар»** деган таҳрирда ўзгартириш мақсадга мувофиқ, дейди. Албатта, бу баҳсталаб фикр.

Ғузор туман партия кенгаши ташкилотчиси К. Тўхтаев лойиҳанинг 13-моддасидаги 12-бандда таъкидланган **«Сайлов округи бўйича сайлов бюллетени матнини тасдиқлайди...»** жумласини олиб ташлаб, бу ҳуқуқни Марказий сайлов комиссиясига беришни ва 11-моддада бу хусусда қўшимча қилишни таклиф этади. Шаҳрисабз консерва заводи директори С. Эштўхтаровнинг фикрича, 14-моддадаги иккинчи жумлани **«Участка сайлов комиссияси сайловлардан камида 45 кун олдин тузилади...»** деб ўзгартириш керак. Вилоят партия кенгашининг биринчи котиби Ф. Омонов шу мавзудаги фикрни давом эттириб, «сайлов муддатини уч ой қилиб белгиланишини мақсадга мувофиқ» деб ҳисоблайди.

Айрим қоидаларни лойиҳадан олиб ташлаш ҳақида ҳам фикрлар бор. Ғузор туманидаги О. Кўчкинов номли жамоа хўжалиги ёшлар иттифоқи қўмитаси котиби Ф. Ортиқова, Чироқчи туманидаги «Торжилға» жамоа-ширкат хўжалиги бош ҳосилоти Б. Диллаев, Баҳористон тумани партия кенгаши котиби Ш. Содиқов ва бошқалар лойиҳадаги 16-модданинг тўртинчи сўз бошидаги **«Сайлов комиссиясининг раиси, раис ўринбосари, комиссия котиби ва аъзолари бирор бир сиёсий партия ва ҳаракатнинг аъзоси бўлишлари мумкин эмас...»** дейилган қоидани инсон, хусусан, партия аъзоларининг ҳуқуқларини чеклаш деб тушуниб, ушбу жумлани лойиҳадан тушириб қолдиришни таклиф қиладилар.

Қонун лойиҳасининг 21-моддаси ҳақида фикр юритган Ғузор туманидаги «Тоҳир ва Зуҳра» номли давлат хўжалиги бошланғич партия ташкилотининг котиби Ю. Ўринов **«Сайловлар тайинланган кундан камида 6 ой олдин қонунда белгиланган тартибда рўйхатга олинган сиёсий партиялар сайловларда қатнашишга эга бўладилар»** деган сатрлар билан тўлдиришни билдиради. ХДП вилоят кенгашининг иккинчи котиби А. Жабборов лойиҳанинг 22-моддасидаги «...сиёсий партияларнинг олий органлари депутатликка 150 нафар, яъни ҳар бир сайлов округидан битта депутатликка номзод кўрсатишга ҳуқуқлидир...» жумласини **«сиёсий партияларнинг олий органлари депутатликка ўз бошланғич маҳаллий ташкилотлари фаолият кўрсатаётган округлардан номзод кўрсатишга ҳуқуқлидир»** тарзида таҳрир қилишни айтади. Шунингдек, А. Жабборов 22-моддада таъкидланган депутатлар партия олий органлари томонидан кўрсатилади, деган қоидани партия қурултойини чақириш ва ўтказишда вақтнинг тиғизлигини келтириб, **бу ҳуқуқни партия Марказий органига бериш маъқул, деб ҳисоблайди.** Ғузор туман марказий касалхонаси врачи Б. Жўраев эса **бу ҳуқуқни вилоят партия кенгашларига бериш кераклигини айтади.**

Шаҳрисабзлик партия аъзоси А. Зайниддинов, Ғузор туман партия кенгаши котиби А. Абдуллаев 22-моддадаги «Суд томонидан лаёқатсиз деб топилган фуқаролар, шунингдек, озодликдан маҳрум жойларида сақланаётган ёки судланган шахслар депутатликка номзод этиб кўрсатилиши мумкин эмас» жумласини **«...Суд томонидан лаёқатсиз деб топилган фуқаролар, шунингдек, озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган ёки ғаразли мақсадларда жиноят қилганлиги туфайли судланган шахслар депутатликка номзод этиб кўрсатилиши мумкин эмас»** тарзида таҳрир қилиш мулоҳазаси билан чиқдилар.

Бундан ташқари вилоят партия кенгаши ташкилотчиси И. Сабдаров, ХДП аъзоларидан «Ўзбектуризм» вилоят бирлашмаси бошлиғи Рафиқ Ражабов, Қарши Давлат дорилфунуни проректори Абдираим Эркаев, вилоят хўжалик суди раиси Мирзо Турсунов, вилоят фахрийлар кенгаши раиси Соиб Усмонов ва бошқалар вилоят партия кенгаши ижроия бюросининг яқинда бўлиб ўтган йиғилишида — кун тартибига қўйилган масала: «Ўзбекистон Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси муҳокамасида фаол қатнашиб, ўзларининг қимматли таклиф ва фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Демак, ана шуларнинг ўзи ҳам партия аъзолари бу муҳим ҳужжатга сидқидилдан ёндошганликларини яққол кўрсатиб турибди.

Мусо КАРОМОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

ПЛЕНУМ БЎЛ...

Халқ демократик партияси Наманган вилоят Кенгашининг пленуми бўлиб ўтди. Унда туман партия кенгашларининг котиблари, туман ҳокимларининг муовинлари, медицина муассасалари раҳбарлари ва жамоат ташкилотларининг вакиллари иштирок этдилар. «Партия ташкилотларининг оналик ва болаликни муҳофаза этиш юзасидан олиб борилаётган ишлардаги амалий иштироки тўғрисида» ХДП вилоят Кенгашининг биринчи котиби А. Фаёзов маъруза қилди.

Маъруза ва музокарада сўзга чиққанлар оналик ва болаликни муҳофаза қилиш республикамиз Конституциясида ўз аксини топгани ва бу ҳақда республикамиз Президенти И. А. Кари-

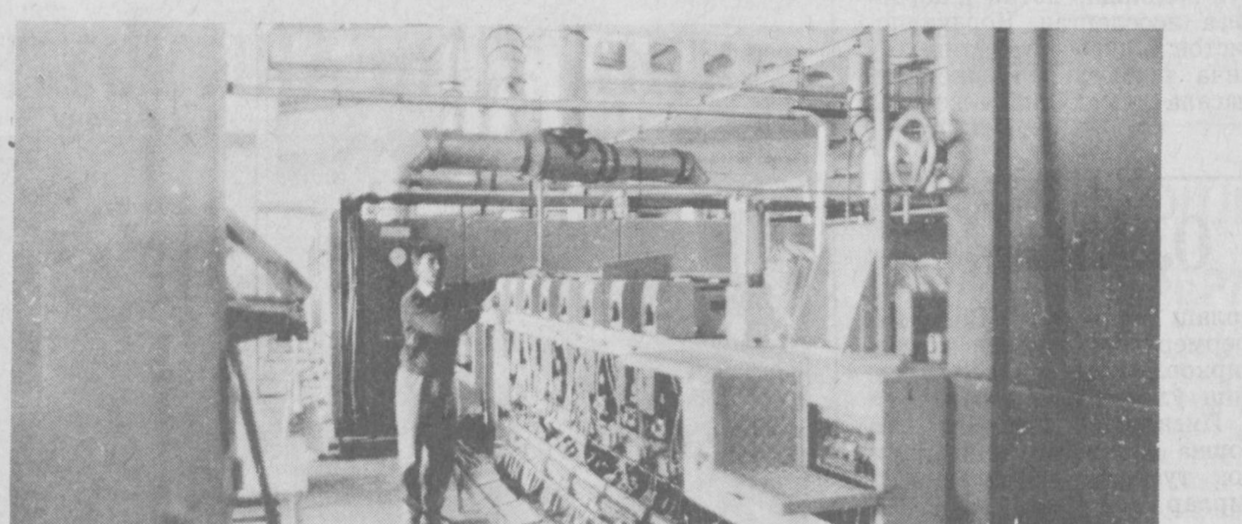

Бухоро ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси республикамиздаги йирик саноат корхоналаридан биридир. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга талаб кун сайин ортиб бормоқда. Келгусида корхона маҳсулотларини чет элларга ҳам сотиш мўлжалланяпти. Бунинг учун юқори самарали техника воситалари керак бўлади, албатта. Бирлашма раҳбарияти буни яхши тушунган ҳолда ишлаб чиқаришни янги ускуналар билан жиҳозлашга катта эътибор бермоқда.

Чет элдан келтирилган «Каландр», «Бенингер», «Мега—2», «Элитекс», «Шторк» каби дастгоҳ ва тикув ускуналари ўрнатилиши Бухоро ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси меҳнат фаолиятида бурилиш ясади, десак муболаға бўлмас. Эндиликда корхонада бир неча турдаги хилма-хил газламалар чиқарилмоқда. Замонавий машиналарнинг ишга туширилиши натижасида меҳнат унумдорлиги, маҳсулот сифати анча яхшиланди.

Суратларда: 1. Илғор ишчи Каромат Шомуродова. 2. Янги ўрнатилган тўқиш дастгоҳлари ишламоқда.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ (ЎзА) олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН—РОССИЯ: АМАЛИЙ МАСЛАҲАТЛАШУВ

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигида Россия Федерациясининг Ўзбекистон Республикаси билан музокаралардаги давлат делегацияси раҳбари, алоҳида топшириқлар бўйича элчи А. Филев бошчилигидаги Россия дипломатлари гуруҳи билан навбатдаги амалий маслаҳатлашув бўлди.

Маслаҳатлашув чоғида Ўзбекистон — Россия муносабатларига доир кўп масалалар юзасидан фикрлашиб олинди, иккала мамлакат Ташқи ишлар вазирликлари ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш истиқболлари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги матбуот шўъбаси

ЁШЛАР БИЛАН...

Қарши тиббиёт билим юртида талабалар ва ўқитувчилар билан бўлган учрашувда ХДП Қашқадарё вилоят Кенгашининг биринчи котиби, Ўзбекистон халқ депутати Фармон Омонов республика Президенти, ХДП Раиси Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Конституциясининг бир йиллиги муносабати билан ўтказилган тантанали йиғилишда сўзлаган «Буюк келажагимизнинг ҳуқуқий кафолати» нутқидан келиб чиқадиган хулосалар тўғрисида маъруза қилди.

АСКАР АЁЛЛАР ҚЎШИҚ АЙТСА...

Сизни билмадим, лекин менинг кўнглим бу қўшиқларни эшитиб эриб-эриб кетди. Кечаги шанба куни бақувват, полвон келбатли ўзбек аёллари Тошкентдаги Зобитлар уйининг катта саҳнасини тўлдириб қўшиқ айтдилар. Бу қўшиқларни бизнинг авлод қаерларда куйланганини кам билади. Уруш кўрган боболардан сўранг. «Ёр-ёр»лару ўлан-лапарларни тинглаб жангларга кириб кетганларини айтиб беришади. Машҳур снайпер Зебо Ғаниева ҳақида ҳам сўранг...

Зебо Ғаниева номидаги ансамблнинг ташкил топганига 10 йил тўлганлиги катта байрам қилинди. Шу куни онахонларни табриклагани ҳамма келди. Йиғилганлар жасур ва қўрқмас фронт-концерт бригадаси аъзоларини чин дилдан табрикладилар, ўтганларни ёд этдилар.

Айниқса бу ансамблнинг довруғ таратишида кўп хизматлар қилган халқ артисти Тамарахонимни хотирладилар.

Ансамблнинг тиниб-тинчимас «командири» Гавҳар Раҳимованинг қувончли кўз ёшларини кўрганлар уларга таъзим бажо айладилар. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, Маданият ишлари вазирлиги, Театр арбоблари уюшмаси ва турли маҳкамаларнинг, ижодий жамоаларнинг вакиллари, таниқли ҳофизлар тўйбошиларни самимий қутладилар.

Шунингдек, Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши котиби Акмал Саидов қўшиқчи аскар оналарнинг матонатли ва шарафли хизматлари ҳақида сўзлаб, уларга ўзининг самимий ниятларини билдирди.

Кейин эса... Қутлуғ тўй муносабати билан олис Москвадан йўлланган табрик телеграммаси ўқиб эшиттирилди. Уни ўша — сизу биз яхши билган, эшитган афсонавий қаҳрамон Зебо Ғаниева йўллабди.

Аскар аёллар тўлиб-тўлиб қўшиқ айтаётир. Ёшларини сўраманг, айб бўлади (ҳарқалай бизнинг бобо-момоларимизнинг ёшларига тенглашиб қолади). Улар жўшиб-жўшиб, қўлларини қарсиллатиб, янгроқ ҳуштаклар чалиб, кўнгилларни ларзага солаётир.

Нор ҚОБИЛ.

● «Давр овози»—6...

ГАЗЕТАНИНГ ОЛТИН...

Қибрай ҳокимлиги мажлислар саройига тўпланган мухлислар газетанинг босиб ўтган шонли йўли, туман сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маърифий ҳаётида ўйнаган роли ҳақида туман ҳокими Акбарали Йўлчиев маърузасини тингладилар.

Маърузага ва сўзга чиққанларнинг хулосасидан шулар маълум бўлдики, «Давр овози» («Коммунизм тонги») ўзининг кўп сонли муштарийлари билан ҳамиша ҳамфикр, ҳамнафас, ҳамкор ва ҳамқадам бўлган. Туман меҳнаткашларини барча соҳаларда зафарли юришларга чорлаган, илғор ва фаолларни эъзозлаган, ташаббусларни кўпчилик мулкига айлантирган ва айни пайтда олдга силжишга тўғаноқ бўлган ҳар қандай кўринишларга қарши курашган ҳам ана шу газетадир.

Тошкент вилояти ҳокими ўринбосари Ҳ. Ҳамидов, «Тошкент ҳақиқати» газетаси муҳаррири Нўъмон Насимов, «Давр овози»нинг собиқ муҳаррирлари Рўзим... Раҳим Убайдуллае... ларнинг табрикла... кенг жамоатчилиги... та, унинг ижодий... шаъни ҳақидаги д... га ҳамоҳанг бўлди... танинг 60 йиллиги... ланган тантанали... да сўз олган «Да... муҳаррири Абдуҳ... лов ҳам эътироф...

Тўй тўёнасиз бў... ларидек кеча якуі... жамоа аъзолари ... фаоллари, жамоа... лари турли совға-с... лан сийландилар. Ба... васкорлар эса хизмат... дилар.

Биз ҳам газета журнал... ларига мустаҳкам сиҳат-са... матлик тилаб, катта бунёд... лик ишларига отланган тума... халқи овозига доимо жўр б... лишларини истаб қоламиз.

Абдунаби МАННОПОВ.

Милоддан олдинги 1 мин... нинг сўнгги II—I асрларига... минтақанинг Бактрия қисми... бир давлат Тоҳаристон юзаг... ди. Аслида «Тоҳаристон»... ёзма манбаларда дастлаб... 338-йилдан бошлаб учраса-д... милоддан олдинги II—I... Бактрия вилоятида кечган и... ий-сиёсий, иқтисодий, маданий... ташқи муносабатлар мажмуини... қарган кучни Тоҳаристон ан... билан атала тарихшунослик... назаридан тўғри бўлади (кўп х... да шундай бўлиб келган ҳам)... бу вақтда Бактрия устидан... асосий сиёсий куч тоҳарлар (... лар) эди.

Тоҳаристон давлатининг... топиши тўғрисида сўз бора... кўрилаётган даврда кечган... жараёнларнинг баъзи би... лари тўғрисида ҳам тўхт... бўлмайди.

Хитой манбаларига кўр... дан олдинги II асрнинг и... рагида ҳозирги Шарқий Ту... ги Турфондан жануби-шар... ларда яшаб келган юеч... лари қўшни ҳунлар тази... ғарбга томон ҳаракат қил... дилар. Чунончи улар И... воҳасига (Жунғория) кел... дилар. Бу ерлик усунлар... ўрнида юечжилардан арз... дам учун яна ўша ҳунла... жаат қиладилар. Тахминан... аввалги 160-йиллари юеч... ларнинг навбатдаги қису... дош беролмай янада ғ... силжийдилар. Албатта,... нинг шарқдан ғарбга то... лари осон кечмаган. Бир... ҳунлар тазйиқи, иккинчи... маҳаллий қабилалар бил... буларнинг бари юечжила... та қийинчиликлар туғдир... ий. Масалан, улар Иссиқ... ҳудудларида маҳаллий са... лари билан тўқнаш келга... тойлик муаллифларнинг к... сахлар бу жанглардан к... бий-ғарбга томон чекиниш... бўлганлар. Шу орада юеч... лар томонидан мағлуби... дилар. Шу сабабли ҳам... тўғридан-тўғри Суғдиён... кириб борадилар. Бу воқе... милоддан олдинги 130-йи... берган. Хитойлик тарихчи... ёнларида давом этиб, ш... юечжилар Бактрия томо... тушадилар, деб ёзадилар... юришнинг сабаблари кўр... Нимагадир масаланинг... тадқиқотчиларни ҳам кў... тирмай келмоқда. Зеро,... манбада (юнон тарихчил... юечжиларнинг Бактияга б... ришларининг сабаби... шунга бир ишора кўрса... ган. Агар юечжиларнин... Туркистондан Бактрияга ... хусусидаги хитойлик... гувоҳликлари чин ҳақиқа... яқин бўлса, у ҳолда... Суғдиёнани тарк этиш... қилган куч бу — Хора... ерак. Зеро, Суғдиёна и... ўтилганидек, тахминан II... ларидан бошлаб Хоразм... расида бўлиб келган.

Хитойлик муаллифлар... маълумотлардаги англ... ликлардан бири шунда... юечжилар ғарбга томо... эканлар, табиий равишд... кай маҳаллий аҳоли, сиё... билан кескинлик муно... кирган бўлишлари кера... шундай ҳол уларнинг Фа... ли юришлари давомида... бўлганига шубҳа йўқ. А...

Абдусаид КЎЧИМОВ

...НГРИТОҒ НИДОЛАРИ

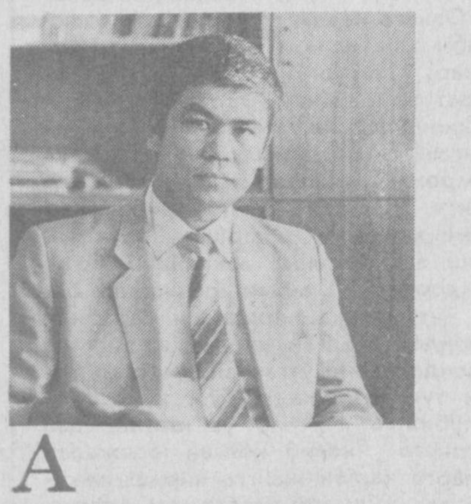

...н шеърий ва насрий китоб... ...лом номидаги мукофот со... ...депутати.

...итой Халқ Республикаси... ...лан адиб ана шу мамла... ...авола этилаётган «Тангри... ...ърлар мазкур сафар мева...

ДАҲМА ҚОШИДАГИ ЎЙЛАР

Турфондаги тарих музейида бундан 1300 йил бурун оламдан ўтган аёл жасади сақланмоқда.

Ярқираган ойна даҳмада
Киприк қоқмай сургандек хаёл,
Роҳат олиб оби Кавсарда
Ухлаётир париваш мисол.

Катта-кичик ташвишдан йироқ,
Ғийбат, иғво, миш-мишдан йироқ,
Шону шуҳрат, олқишдан йироқ,
Ухлаб ётур сулув бир аёл.

Қолса ҳамки тупроқ остида,
Ўтса ҳамки неча минг замон,
Мўъжизалар қанотларида
Етиб келган бизгача осмон.

Ҳеч ким билмас унинг исмини,
Ноаёндир наслу насаби.
Маликами ё бир Ёсуман,
Номаълумдир касбу мансаби.

Тарихчилар мозийни титиб,
Хўп ўрганиб, шундай демишлар.
Аёл қавми «Тонг» деб аталмиш
Бир даврда ўтган эмишлар.

Бу балки чин, балки тахминдир.
Нелар йўқдир сайёрамизда.

Биров топар, йўқотар биров,
Шундоқ — банду овворамиз-да...

Марҳума ҳам ҳаётлигида
Нималарга бўлмаган гувоҳ!
Бугун эса унинг ҳокгоҳи
Одамларга зўр томошагоҳ!..

Ким музейга ташриф буюрса,
Боқмай ўтмас марҳум аёлга.
Биров аста бурнин жийирса,
Бошқа бири чўмар хаёлга.

Бир тўп ўсмир лавҳ атрофида
Ҳингир-ҳингир кулишар эди.
Қизалоқлар уялгансимон
Юзин четга буришар эди.

Кўзойнакли ажнабий чоллар
Дуч келгандек Момо ҳавога,
Лавҳ ёнида михланган кўйи
Куч йиғади янги даъвога.

Бу ҳолатга боқиб, ногаҳон
Изғиринда қолгандек япроқ,
Вужудингни қоплар ҳаяжон
Юрагингни эзар бир титроқ.

Кетар бўлсанг рўзи маҳшарга
Ҳеч ким қабринг ўймасин экан.
Жасадингни томошагоҳга
Айлантириб қўймасин экан...

...Г УЙДА

...ида бундан
...н расмлар

...арида,
...айратлар.
...л наридан
...н сувратлар.

...р қул,
...шиддат.
...а гул,
...а нафрат!

...шамшир,
...р жаллод.
...ир-дир,
...имдод.

...г иши,
... гуноҳ.

Қаранг, қолмагандек ўзга юмуши
Тортиша кетдилар бир тўда сайёҳ.

— Расмлар бизларга ўхшайди жуда
«Минг уй»да яшаган бизнинг авлодлар!
— Тахмин, гумонларинг бекор, беҳуда
Шоҳзода ўтишган бизнинг аждодлар!

— Йўқ! Биз яратганмиз қалъа, қўрғонни!
Сувратлар эгаси бизнинг боболар.
— Биродар, қўйсангчи, шовқин-суронни!
....Аммо, ён бермасди ҳеч бир даъвогар.

....Фақат дуо ўқиб кекса уйғур чол,
Таъзим бажо этди мусаввирларга.
Сўнгра қараб қолди сурганча хаёл
Ҳовлиқма, жанжалкаш мусофирларга.

Ўзининг муборак ҳаёт йўлида
Бундай талошлардан тўйган эди у.
Дуо қилган чоғи ушбу беҳуда
Баҳсга нуқтани қўйган эди, у.

ҚУТ

...ўсиб олганда биронта кулбани

...улбуллари йўқ,
...уллари йўқ.
... бирон чироқ,
...асиз, яйдоқ.

...и боқади,
...ек оқади.
...р мисоли,
...н шамоли.

...қ сукунат,
...иқ сукунат.
...тош қотади у.
... отади у.

...арингга,
... танингда.

Вужудингни боса бошлар васваса, титроқ,
Қочай десанг, оёғингни куйдирар тупроқ.

Йўлларингни шартта тўсиб, бақирар беун
Бетларида қора қони қотиб қолган тун.
Юзларингга чиппа-чиппа ёпишиб олар,
Ўргимчакнинг уясидай сонсиз шарпалар.

Қулоғингни ёргудайин чинқирар бойқуш,
Теваракда алвастилар инграннар беҳуш.
Нидо келар еру кўкни титратиб шу дам
Қудуқдан-да чуқур, ўлик оқшом қаъридан:

— Бу шаҳарда алам-да, қон йиғлаб ётирлар,
Ев босганда бир-бирини сотган ботирлар.
Йигитлари бир-бирини қўлласайди гар,
Озод, обод турар эди бу улуғ шаҳар.

Юртни ташлаб қочмаганда юртбошилари,
Остонада қон қусарди душманнинг бари.
Бирон нокас бирон гулни узолмас эди,
Ерга отиб товонида эзолмас эди.

Мункиллаган Боботарих ҳикмати будир:
Бир-бирига эл бўлмас, эл қисмати шулдир...

ЁЛҚИНТОҒ ЎТИНЧЛАРИ

Шарқий Туркистонда мудраб ётган аждардек маҳобатли бир тоғ бор. Қадимда сайроқи қушлар, кўм-кўк гиёҳлар, бесаноқ ирмоқлару кўллари бўлган бу тоғда бугун гиёҳ битмас саҳродек сап-сариқ. Ёлқинтоғ дейдилар уни...

Улуғ тоғлар султони эдим,
Тоғлар ичра достони эдим,
Минг-минг жонлар қўрғони
эдим,
Нетай, тақдир тавбаларим
ижобатга олмади.
Султонлигим, достонлигим,
қўрғонлигим қолмади.

Тиниқ чашма, булоқларим
йўқ,
Булбулларим, чорлоқларим
йўқ,
Ўтлоқларим, ирмоқларим
йўқ, —
Олқорларим сапчиб-сакраб
ўзга тоққа ўтдилар.
Қоплонларим,
сиртлонларим, —
бари ташлаб кетдилар.

Қуш қўнмас саҳроюю
кабирман,
Гул унмас куюк тош —
қабрман,
Адоман бу оғир жабрдан,—
Тулкиларим, бўриларим,
қуёнларим, қайдасиз!
Какликларим, илонларим,
чаёнларим, қайдасиз!

Бир томчини кўрмайин раво
Четлаб ўтар булутлар ҳатто.
Бу не қарғиш, бу қандай
жазо!—

Тўзонларим, тўфонларим,
тилагингиз айтингиз,
Шамолларим, бўронларим,
раҳм қилинг — қайтингиз.
Тушларимда номсиз
гувоҳлар,
Жинлар изғир, изғир
арвоҳлар,
Қулоқларим ёрар
оҳ-воҳлар, —
Қуёш санчар кўзларимга
беаёв тиғу тикан,
Қартайганда ёлғизликдан
мудҳиш азоб йўқ экан.

Шодон кунлар елдек ўтдилар,
Нақ қутурган селдек
ўтдилар,
Бир номозшом гулдек
ўтдилар, —
Мен уларнинг қадрига
етолмадим хуш дамлар,
Вужудимга уя қурди
пушаймону аламлар.

Оҳ! Тоғ эмас, пастак қир
бўлай,
Қир ҳам эмас, майли,
ер бўлай,
Ерда титраб ётган
нур бўлай, —
Фақат бундай танҳоликдан
ўзинг асра, худойим,
Тоғу, қоқтош саҳроликдан
ўзинг асра, худойим!
Улуғ тоғлар султони эдим,
Тоғлар ичра достони эдим,
Минг-минг жонлар қўрғони
эдим, —
Нетай, тақдир тавбаларим
ижобатга олмади,
Султонлигим, достонлигим,
қўрғонлигим қолмади...

...ҒУР БОБО ЎГИТЛАРИ

...ҲНИМ

...жойга,
...дир.
...йда
...тақдир.

...бегумон.
...да,
...думон.

...гиз
...рсиз.
...гиз,
...орсиз.

...пайсиз.
...раб!
...йлайсиз.

Айтинг, шуми инсоф, диёнатми бу!
Келажак олдида хиёнат-ку бу!
Майли, мингга киринг, азизлар, аммо
Бобой бўлишнинг ҳам бурчи бор, ахир!

Энди хато қилманг, эндиги хато
Азроил, Жаброил жабридан оғир.

II. АҚЛЛИ ДЎСТ ИЗЛАР

Ақлли дўст излар, излар раҳнамо,
Дўст ила кўкси тоғ — осмондир.
Аҳмоқ бундайларга зор эмас, зеро —
Аҳмоқнинг улфати — шайтондир.

III. ҲАЁТ

Гузарини ғийбат қилди умр бўйи,
Не-не диллар шу оловда ёниб-куйдилар.
Қазо етгач «ёмон» деган маҳалла-кўйи
Ул бандани ҳурмат билан ерга қўйдилар...

IV. ИЧИҚОРАЛАР

Яратганнинг ўзи асрасин
Эгри кўнгил, қинғир дастлардан.
Бўтам, аммо эҳтиёт бўлгил
Ичи қора, номард каслардан.

Ҳеч балодан қайтмайди улар,
Иғво билан қўрқитадилар.
Ночор қолса, кўприк остида
Эшагингни ҳуркитадилар.

V. ЯХШИЛИК ИСТАСАНГ

Дунёда дўстликдан муқаддас не бор!
Дўст бўлсанг, дўстингга жонни эт нисор.
Дўстингга яхшилик истасанг агар
Қорнини тўйдириб юборма, зинҳор...

Х...РУШГА

Хезлаб гала шотирни,
Ботирга тош отдинг-а,
Ботирларни сотдинг-а!

«Халқим! Халқим! Бахтим»,
деб.
«Халқим! Тожу тахтим», деб
Лекин ҳаром ҳалқум деб,
Эл оғзидан юлиб еб,
Пуллаб имон, виждонни,
Тўлдирдинг-а, кармонни.

Хайриятки, дунёда
Ақлу идрок зиёда.
Йўқса, сурбет бу пода
Ўйинда этиб давом,
Кўрсатарди кўп мақом.

Ёлғонларинг фош бўлгач,
Бўҳтонларинг фош бўлгач,
Шайтонлигинг фош бўлгач,
Қуён бўлиб қочдинг-а!
Чин юзингни очдинг-а!

Сўнг... Оҳ! Бормас ҳеч тилим,
Эзғилаб севги гулин,
Садоқатин сотса ким,
Пушаймонга ботса ким,
Кечириш мумкин, балким.
Лекин сотса ўз элин,
Бу — ўлимдир, бу—ўлим!

Юрак-бағрим ўртанди,
Вужудим лов-лов ёнди,
Қиймалаш керак танни,
Сотмоқ учун Ватанни!
Ватанингни сотдинг-а!
Ватанга тош отдинг-а!

Қандай кўнглинг борди-я,
Қандай қўлинг борди-я,
Қандай тилинг борди-я,
Сен каби беорни-я,
Нечун ер ютмайди-ей,
Нечун ер ютмайди-ей!

Худойим, бехудодан,
Ватанфуруш гадодан,
Гадоликда адодан,
Бундай бахти қародан,
Ўзинг асра, шафқат қил,
Мурувват қил, раҳмат қил.
Сен эй, дилозор чаён

Бошингни урма қаён,
Қисматинг оддий — аён:
Бундан сўнг, бундан буён
Кимгадир қўғирчоқсан,
Ўйинчоқ — овунчоқсан.

ҚИЁФАСИЗ ЗОТ

Сенинг на қиёфанг, юзинг бор,
На тусинг, на кўзинг, ўзинг бор.

Соядек, шарпадек бесас жим,
Инсмисан, жинсмисан, билмам ким!

Сен қандай олқинди совунсан,
Айт, қайси қавмга товунсан!

* * *

Қачон пайдо бўлган бу разил фириб,
Ва у қай тариқа юққан инсонга!
Нечун баъзи каслар хатолар қилиб,
Гуноҳин тўнкайди шўрлик шайтонга.

«Шайтон йўлдан урди, оздирди шайтон,
Шайтон ўғирлади ақлу ҳушимни».
Биродар, бўйнингга олурсан қачон,
Биронта гуноҳ-у, бирон ишингни!

Қариган, элликдан ошибди ёшинг,
Патила сочингда тутам-тутам оқ.
Ўтга тиқавермай шайтоннинг бошин,
Атрофга қарасанг бўларди бундоқ.

Бандага инсоф-у, ўлимга сабр
Тиламоқ одатдир азал-азалдан.
Лекин ҳар умрнинг адоғи қабр,
Ахир, қутилганми ҳеч зоғ ажалдан!

«Марҳум қандай эди!»
Бу сўнгги йўқлов
Сенинг бошингда ҳам айланар бир кун.
У чоғда айбингни шайтонга дарров
Тўнкалмай, армонда кетмоғинг мумкин.

Кел, бир гал ҳасадни қувгинда, сен ҳам
Бир чимдим савобга тарафдор бўлгин.
Кимсанинг бахтига тутмасдан мотам,
Бахтидан суюниб, бундоқ бир кулгин.

Бир ўксик банданинг бошини силаб,
Дардига дармон бўл, кўнглига малҳам.
Дўстларга дўстона тилаклар тилаб,
Май тўла қадаҳни сипқоргин ўктам.

Алқисса, бу очун, бу ҳою ҳавас,
Сендан-да, мендан-да қолмоғи тайин.
Қўй, иғво-ғийбатдан узоқ тур бир паст,
Бир яйрасин шўрлик шайтони лайин...

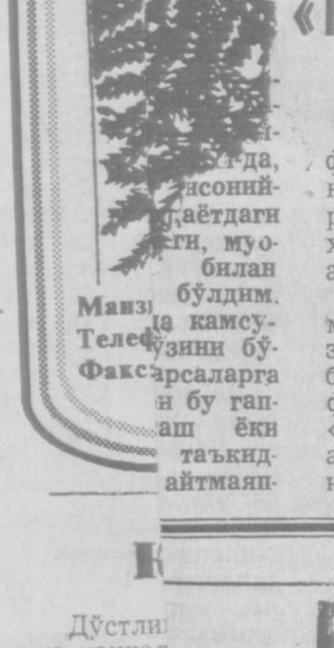

Манз...
Телеф...
Факс...

...ИЗҲОРИ
«ТАРАДДУД»И

...-да, ...сонний- ...аётдаги ...ги, муо- ...билан бўлдим. ...а камсу- ...зини бў- ...рсаларга ...н бу гап- ...ш ёки ...таъкид- ...айтмаяп-ман. Чунки, у ортиқча мақтовга муҳтож эмас.

Оддий бир шеърхон сифатида яқинда «Чўлпон» нашриётида чоп этилган «Тараддуд» шеърлар тўплами ҳақида икки калима сўз айтгим келди.

Аъзамжоннинг мазмун ва мундарижа жиҳатидан, мавзу ва ғоя томонидан бир-бирига ўхшаш бўлмаган фикрларни ифода этган «Тараддуд»и бир сўз билан айтганда, ўзбекнинг ўзбекона руҳияти ва сирли дунёларини очиб бера олган. Тўпламда руҳий ҳайратланиш гўзаллиги кўнгилга таскин, туғилган юртга муҳаббат, Ватан туйғуси сингари дардли ва қувончли «исмсиз» туғёнлар ўз аксини топган. Шу боис ҳам бу шеърлар дарров кўнгил мулкингизга айланади-қолади. Унинг «Тараддуд», «Ҳайрат», «Саломнома», «Сўроқ», «Тонгдаги ўйлар», Уйқум қочган кечада», «Чўлпон» «Қишлоқни қўмсаш» каби кўплаб шеърлари ички туғён билан, ўта таъсирлилик силсиласида ёзилган, фалсафий мушоҳадага бой асарлардир.

Шу ўринда шоирнинг қаламига мансуб бўлган ижод намуналари таркибида бадиий ижодда бир вақтлар ҳукм суриб, кейинчалик йўқолиб кетган, фақат қўшиқчилик санъатидагина сақланиб келаётган бадиий речетатив, яъни изоҳий ҳолат Аъзамжон шеъриятида қайта тикланаётганлигини эслатмоқчиман. Бу нарса катта янгиликдир. Масалан, тўпламнинг «Бухорога борганда», «Талаб», «Ҳижолат», «Тоғдаги оқим», «Менинг эртагим» каби изоҳий ҳолатлар сочма қофиявий лиризм сифатида майдонга келган. Бу нарса шоирнинг мисраларга сиғдира олмаган ички туғёни ва тафаккур маҳсулини табиий ҳолда ёриб чиқади.

Шу ўринда Аъзам Ўктамнинг арузда ҳам ўз кучини синаб кўраётганини ва баҳоли қудрат ўз овозини топишга интилаётганини қутлаш керак. Чунки, «Ўтинч», «Ҳар бало», «Гўдаклик ортда қолмишдир», «Яшин, дўллар раҳмсиздир», «Баҳор қувнатмагай кўзни», «Бу элдин кутмагин шафқат» сингари ғазаллари фикримизнинг ёрқин далилидир.

У инсондаги янглишишлар, бекор ўтган вақтлар, азоб-уқубатлар, афсус ва ўкинчларни катта фалсафий туғён билан тасвирлайди:

Гўдаклик ортда
қолмишдир.
Ўтибдир чоғи
хўрликлар,
Очилди кўзларим мошдай,
Қилибман қанча
кўрликлар...

Шунингдек, шоир кимки эркинликни ҳоҳласа, нафсга эрк бермаслигини, оқибати ёмон бўлишини айтади.

Хуллас, буларни битта шеърхон кўнглининг оддийгина кузатувлари, деб қабул қилинг.

Ҳайдарали УЗОҚОВ,
Тошкент кимё технология институтининг доценти.

К...

Дўстли... да қанчал... бор. Ҳақи... сонлар ҳа... бахтлима... Даврал... кетган... Э...

...ХАЛҚ
...ПАРТИЯСИ
...ВИЙ КЕНГАШИ

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

Бош муҳаррир: Азим СУЮН.

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Аслиддин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Миршароф МУҲСИМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-21-43.
Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-54-27.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-54-55, 32-26-70.
Адабиёт, фан ва маданият бўлими — 33-07-20, 32-57-19.
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-11-49, 33-76-04.
Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16.

Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-41-89, 32-55-70, 33-38-55, 32-54-12.

Шароф Рашидов фонди — 33-34-69, 33-20-36.

Қабулхона — 33-65-45, 32-55-15.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ

Андижонда — 4-48-85;
Бухорода — 3-96-12;
Гулистонда — 2-26-22;
Жиззахда — 3-46-24;
Навоийда — 3-74-76;
Наманганда — 6-43-43;
Нукусда — 4,44-62;
Қаршида — 3-25-79;
Қумқўрғонда — 52-624;
Самарқандда — 35-22-90;
Урганчда — 6-72-60;
Фарғонада — 6-37-16.

● Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000120.
Газета офсет усулида А—2 форматида босилади. Ҳажми 4 босма табоқ.
Босишга топшириш вақти — 21.00.
...—687. тир. 22095. топширилди—23.30.

Навбатчилар: И. СУЛАЙМОНОВ, А. РЎЗИЕВ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «БуюкТурон» кўча...си 41-уй.

ЯНГИЛИКЛАР ВОҚЕ...

ХАЛҚ... КЎЗ...

ХАРИДОРЛА...

● ТОКИО. Сўнгг... чи маротаба Япони... машиналари савдос... сезилмоқда.

Япониядаги автомоби... шуғулланувчи уюшма... раганда, шу йил охир... минг, яъни ўтган йилга... хорижий автомобиль с... лари, асосан нархлар... дит шартларининг қул... зорида хорижий рақоб... кучайгани билан изоҳла...

«УРУШ КЕНГАШ...

● ДЕҲЛИ. Истет... ри мартабали ҳарби... матнини «уруш кенга...

Уларнинг фикрича, асосий вазифаси «Озо... ном олган Тамиль жа... ши барча амалларни б... моғи керак. Президент, табали раҳбарлар «Ур... кириши лозим, деб ҳ... лар.

МУТАХАССИ... ҲИСОБ-К...

● СЕУЛ. Мутах... тобларига қараганда... бир кеча-кундузда... куни 3 соату 50 да... соату 10 дақиқа да... томоша қилишар эка...

Газета-журнал мутo... соат ажратишади. Ў... кўрсатувлар дастурин... нишар экан.

СТИПЕНДИЯ А...

● ХАНОЙ. РАТ... хабар беришича Хито... таълим олишлари у... аспирантларига яқи... та стипендия ажрат...

Шунингдек, ўзаро б... Хитой тилини ва ХХР... диган марказлар очиш...

КЕМАЛАР ТЎҚН...

● СИНГАПУР. ... Малайзиянинг икки... ди.

Оқибатда, кемалард... ловчилар билан тўнка... вакилининиинг айтишича... бўлган ана шу тўқнаш... ган.

ЛЕС ЭСПИНН... ҚОНДИР...

● Америка Қўш... вазири Лес Эспин... дент Билл Клинтон... дирар экан, 1994... ишлаб туриши зар...

— Мудофаа вазири... унинг шахсий қараш... деди АҚШ Президенти... сида. — Буни асло ... мовчилик натижаси деб...

ЯНГИ БОШ ВАЗИР

● Жанубий Корея... Сам президентлик бо... ва инспекция ишлар... Чханни Бош вазир лав...

Янги Бош вазир куни ке... Хван Ин Соннинг ўрнини эга... вазирнинг номзоди республи... гаши томонидан тасдиқланиш...

АРЗОНГАРЧИЛИК ИҚТ... ХАВФ СОЛМО...

● Жаҳон бозорида неф... нинг нархи тушиб кетган... бистони иқтисодиётига ж... казди.

Америка Қўшма Ш... мутахассислари бу ҳодиса... тартибсизликларни келти... кин, деб ҳисобламоқда. А... бистонининг нефть сотиш... шартномани бузишидан... роллик бу ҳақда расми... са-да, нефть маҳсу... беш йилликда бир... йиб кетиши ва иқ... келтиргани Сауди... бунга мажбур қ... рика расмий до...

...лимиз: Тошке...
...онлар: 54-06-7...
(3712) 540830

(Жаҳон ах... ларидан ол...

ЯНГИЛИКЛАР

ВА... К...

унинг сонини камайтириб кўпайтира олмайди. Бошқача айтганда, четдан оқиб келаётган ва қадрини йўқотган рублнинг йўлини тўсдик. Чунки сўм-купон — ўзимизники, ўзимиз зарб этяпмиз, шукурки, шундай имкониятга эга бўлдик. Шу боис сўм-купондан кейин янги, ҳақиқий валютамизни муомалага киритаётганда ҳам амалга ошириладжак ишларимизни батафсил белгилаб, режалаштириб олишимиз мумкин.

Барча таёргарлигимизни кўриб, белгиланган муддатда ҳақиқий пулимиз — **ўзбек сўмига** бемалол ўтамиз. Бировни шошилтириш, ортиқча ташвишга солиш ниятимиз йўқ.

Бир нарсани тўғри тушунишимиз керак: Сўм-купон ўзимизники, чегарамиздан ташқарида муомалада эмас. Сўм-купонни жорий этаётганимизда четдан рубль оқиб келади, деган хатар бор эди. Хавфсирашимиз асосли эди. Пул алмаштириш пайтида бозорда нархлар осмонга чиқди, чунки пул кўпайиб кетди. Тошкент бозорлари... бир килограмм гўшт 25 м... сўмгача кўтарилди. Сўм... пон ўзимизники, уни ўзи... чиқарамиз. Демак, хавф... рашга асос йўқ.

Ғарб мамлакатларида вал... юта ўзгартирилмоқчи бўлса... эски нусхадагиси ҳам ба... вар ишлатилаверади. Б... ка тушган эски нусхас... та муомалага чиқари... Бизлар ҳам шу тартиб... тутамиз. Ҳеч қандай қ... чилик бўлмайди. Мол б... — бас. Таъкидлаб айта... пул алмаштиришдан ҳеч... хавотирга тушмасин. Қ... да қанча сўм-купони бў... бемалол алмаштириб ола...

Тайёргарлик ишлари 19... йилнинг биринчи ярми... тугайди, аниқроғи — кел... си йил 1 июлдан янги пул... ўтиш учун ҳамма чоралар... миз ва имкониятларимиз... ишга солишга ҳаракат қиламиз.

Муҳтарам депутатлар!

Режаларимизни белгилаётганда, ҳеч шубҳасиз, ёш авлод тўғрисида, қариялар, ногиронлар, давлат томонидан мадад ва ҳимояга муҳтож кишилар тўғрисида ғамхўрлик қилиш асосий вазифамиз бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Ижтимоий ҳимоя чоралари қатъий тарзда муайян табақаларга қаратилган бўлиши, ҳақиқатан ҳам шундай ҳимояга муҳтож одамларга, кўп болали оилаларга, ногирон, етим-есирларга етиб бориши керак.

Шу масалаларга янада жиддий эътибор беришимизни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Меҳнатга қобилиятли, соғлом одамга муносиб ҳақ тўланадиган мароқли иш топиш, тегишли маълумот олиш имконини бериш лозим. Бунда ҳам тадбиркорлик муҳитини ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Молиявий аҳвол қанчалик мураккаб бўлмасин, таълим, соғлиқни сақлаш, фан ва маданият соҳасини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш учун зарур маблағ қидириб топилиши шарт. Жамиятимизни янгилаш ва иқтисодиётни янгича ташкил этиш, республикамизни қудратли ва гуллаб-яшнаган ўлкага айлантириш борасида олдимизга қўйган улуғвор вазифаларни жисман ва маънан соғлом, ўқимишли авлодгина амалга ошира олишини унутмаслигимиз керак.

Азиз дўстлар, халқ ноиблари!

Сизу бизнинг орзу-умидимиз — Ватанимизни озод ва обод кўрмоқ, эл-юртимизни фаровон қилмоқ, шу мақсадларни амалга оширишда эзгу излар қолдирмоқдир. Ана шу олижаноб мақсад йўлида баҳоли қудрат хизмат қилмоқ фарзу саодатдир!

Худо ато этган қисқагина умри мобайнида инсон қандай синов-тўсиқларни, шиддатларни бошидан кечирмайди!

Бугунги қийинчиликлар ўтар, гирдоблар тинар. Ватан қолади. Халқ қолади. Диёнат, иймон, меҳр-оқибат ўзгармасдир.

Бир ҳолдан ҳаммамизни асрасин: замон ўтиб, қилган ишларимиздан пушаймон еб, виждон азобига дучор бўлмайлик.

Янги — 1994 йил арафасида оддий инсон сифатида ҳам, оллоҳнинг муқаддас уйи — Каъбани зиёрат қилган одам сифатида ҳам, яратгандан: эл-юртимизга тинчлик-осойишталик, омо... лик, ёшларимизга са... тоқат, бардош, ғайрат... ишонч, қарияларимизга... умр, куч-қувват, хонад... римизга бахту саодат,... барака ва омад ато... сўрайман. Худо ҳай... тингизни берсин, э... умидларингизни р... қарсин!

...У Т...

— бу сўз за... ар чуқур... қи дўсти бо... ётда ўзл... еса ар... арда бу ҳақда... да кўпинча хаё... ркин Воҳидовнинг қу... и сатрлари келади:

Менга дўстар берди...
дўстлкда ҳикм...
Танҳолик додида...
утанҳо да...

• Бугун XII чақириқ Ў...

ЖАҲОН ҲУҚУҚИ... МАРОМЛАРИГА М...

Аваламбор бу ҳуқуқий ҳужжат мустақил давлатимизда юз бераётган чуқур ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ислоҳотлар амалга оширилиши натижасида фуқароларда шаклланаётган янги дунёқараш руҳияти билан узвий боғлиқ эканлигини айтишим ўринлидир.

Янги истиқбол йўлига чиқаётган Ўзбекистоннинг давлат органлари тизимини бунёд этиш эса ҳозирги даврда муҳим аҳамият касб этади. Табиийки, ушбу муҳокамада Қонун лойиҳаси бўлажак республика парламентининг янги қиёфаси қандай бўлади, деган саволга жавоб бериши лозим эди. Чунки халқимиз эрки билан дунёга келадиган қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширувчи Олий Мажлис депутатлари олдида жуда масъулиятли, мураккаб масалаларнинг ечими турибди. Шу сабабли унинг сафига ҳар томонлама етук, дунёқараши кенг, сиёсий-ҳуқуқий жиҳатдан билимдон кишиларнинг келиши ушбу қонун қанчалик пухта ва чуқур ишлаб чиқилишига боғлиқдир.

Лойиҳанинг конституциявий негизини асосий Қонунимизнинг 77, 117-моддалари ташкил этиб, унинг нормалари бир қатор халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар, чунончи «Инсон ҳуқуқлари Умумжаҳон Декларацияси»нинг 21-моддаси 3-банди билан уйғунлашиб кетганлигини айтиб ўтиш жоиздир.

Турли мамлакатларда сайлов жараёнини ташкил қилиш ва ўтказиш шу давлатлардаги мавжуд сиёсий анъаналар, тарихий ва миллий хусусиятларни ҳисобга олади.

Ушбу Қонун лойиҳасида биринчи марта, республика-

мизда мавжуд бўлга... партия номзодларин... лов жараёнида қа... кўзда тутилади. ... ишлаб чиқишда деп... ка номзодларга тен... лар имкониятини ... тааллуқли бўлган ... нормалар янада пухт... ниши лозим, деб ў... Номзодларнинг омм... борот воситаларидан... ланиш тартибини (т... ние, радиода аниқ... муддати, рўзном... тенг равишда ... этиш) янада такоми... риш жуда муҳим ... эканлигини кўрсатиш... лидир.

Депутатликка но... нинг маълум лав... билан номутаносибл... билармонликнинг ба... турлари, суд ҳоки... хизмат қилаётган ... нинг фаолияти била... олиб борилиши ... эмаслиги ҳам кўрса... керак. Бу эса Олий ... лис депутатини турл... йиқлардан холис ... фаолиятини мустақ... боришига имкон бер...

Лойиҳанинг 8-мод... рижий давлатлар ва... наларида сайлов уч... ри ташкил қилинади... янги норма билан б... ган.

Хуллас, Қонун л... ўзининг мазмуни жи... жаҳон ҳуқуқий маро... жавоб беради. У ха... нинг тарихий, милли... сиятларини ҳисобга ... ҳолда республика... ҳуқуқий давлат қу... йўлидаги катта қада... лади.

Забихилло МУҲАММАДЖ...,
ҳуқуқшунос, халқа... қуқшунослар ую... нинг аъзоси.

• «Ўзбекисто...

Па...

«Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси Қашқадарё вилояти партия ташкилотларида атрофлича муҳокама қилиниб, қимматли фикр-мулоҳазалар билдирилмоқда. Лойиҳа мингдан кўпроқ бошланғич партия ташкилотларида, шаҳар ва туман партия кенгашлари ижроия бюроларида кўриб чиқилди. Қарши шаҳар, Нишон ва Шаҳрисабз туманлари партия кенгашлари Қонун лойиҳасини пленумларда муҳокама қилиб, билдирилган таклифларни партия Марказий Кенгашига жўнатдилар.

Қонун лойиҳаси муҳокама этилган йиғилишларда 102 мингга яқин киши қатнашган бўлса, улардан 31 минг нафарини Ўзбекистон Халқ демократик партияси аъзолари ташкил этди. Йиғилишларда партия аъзоларидан 5 мингдан зиёд киши сўзга чиқиб, таклиф ва мулоҳазаларини билдирди. Жумладан, Қарши туман партия кенгашининг ташкилотчиси Ж. Боботов Қонун номини «Ўзбекистон Республикаси халқ ноиблари Олий Мажлисига сайловлар тўғрисида» деб аташни таклиф қилади. Чи-

роқчи туманидаги ... тон» жамоа хўжали... уюшмаси раиси И. ... фикрича, лойиҳани... дасидаги иккинчи ... ни **«Сайлов кунига... га тўлган Ўзбекист... ролари Олий Мажл... ланиш ҳуқуқига эга...** деган таҳрирда ўз... мақсадга мувофиқ, ... Албатта, бу баҳстал...

Ғузор туман пар... гаши ташкилотчиси ... таев лойиҳанинг 13-... даги 12-бандда таък... **«Сайлов округи бўй... лов бюллетени матн... диқлайди...»** ... олиб ташлаб, бу ... Марказий сайлов ... сига беришни ва ... бу хусусда қўшим... ни таклиф этади. ... консерва заводи ... С. Эштўхтаровни... 14-моддадаги ик... лани **«Участка с... сияси сайловлар... 45 кун олдин** ... деб ўзгартириш ... ят партия кенга...

• БОҚИЙ ШАЖАРА •

ТОҲАРИСТОН

(МИЛОДДАН ОЛДИНГИ БИРИНЧИ МИНГ ЙИЛЛИК)

ЕТТИНЧИ МАҚОЛА

...лик тарихчиларга қулоқ тутилса, Чжан Кян илк бор Марказий Осиё минтақасига, жумладан, Фарғонага қадам қўяр экан, нимагадир Фарғона ҳукмдори уни илиқ кутиб олади ва яқиндагина бу ердан бостириб ўтган юечжилар олдига иттифоқ истаб кетаётганини билгандан сўнг ҳам ҳатто ҳамроҳ бериб элчини Бақтрияга кузатиб қўйишни топширади. Хуллас, хитойлик муаллифларнинг юечжиларининг шарқдан ғарбга томон юришларига оид гувоҳликларини тўғридан-тўғри қабул қилиб бўлмайди. Ҳар ҳолда уларни танқидий ўрганиш лозим.

Хўш, юнон муаллифларининг мазкур масалага қарашлари қандай? Помпей Трог, Страбонларга кўра Бақтрияни кўрилаётган даврда сараук, (сакараул, сака хаумаварга), асиан (аси) ва тоҳарлар каби скиф қабилалари эгаллаб олган. Аввал ҳам бўлганидек (Хоразм-Кангха) мазмунан бир воқеа, яъни милоддан олдинги 130-йилларда шимолдан келган куч томонидан Бақтриядаги сўнгги юнонлар сиёсий сулоласини ағдариб ташлаш тўғрисида гап кетар экан, юнонликлар юечжи хусусида, хитойликлар эса тоҳарлар борасида бирон-бир нима демаганлар. Бу ҳақда билмаганлар ҳам. Янада аниқроқ қилиб айтганда, хитойлик муаллифлар Бақтрия ҳукмронлигидан юнонликларни ағдариб ташлаш билан боғлиқ жараённи таърифлашда асосий эътиборни ўзлари юечжи номи остида билган қабилаларнинг ҳунлар билан муносабатларидан келиб чиққан ҳолда ёндашганлар. Ўлкани хитойликлардан кўра анча илгари ўзлари учун «кашф» этган юнонликлар мазкур масалада бир қадар аниқроқ фикр юритиб, бу жараёнда қатнашган алоҳида қабилалар номини ҳам тилга олиб ўтганлар (тоҳарлар, сакарауллар, асианлар). Фикримизча, худди шу ҳол олимлар учун юечжиларни тоҳарлар ё бўлмаса массагетлар билан айнан деб топишга интилишлари учун тегишли «шароит» яратиб берган.

Хуллас, милоддан олдинги II асрнинг иккинчи ярмида Бақтрияда юнонликлар ҳукмронлигининг узил-кесил ағдарилишига бош сабаб хитой манбаларида кўрсатиб келингани дек юечжиларнинг ҳунлар тазйиқидан қочиб келиб Бақтрияда «мажбуран» ўрнашиб олганларидан эмас, балки Орол бўйидан то Кўккўлгача бўлган улкан ҳудудда мавжуд кўп жиҳатлардан бир-бирига яқин кучларнинг биргаликда юнонликларнинг минтақада сақланиб қолган сўнгги «сиёсий сарқити»ни йўқотишга отланганликларидан иборат, десак тўғри бўлади. Ана шу кучлар орасида тоҳарлар (хитойликлар наздида юечжилар) кўрилаётган даврда Бақтрия ҳаётида катта сиёсий мавқега эга бўлганлар.

Шундай қилиб, тахминан милоддан олдинги 130-йили Бақтрияда юнонликлар таъсирига узил-кесил чек қўйилади ва шу тариқа Тоҳаристон давлати асос топади.

Тоҳаристон сиёсий бошқаруви масаласига келсак, шимолдан кириб келган тоҳарлар (юечжилар) ҳамда маҳаллий доиралар фаолияти асосида бешта сиёсий хонадон мавжуд бўлганлигини таъкидлаб ўтмоқ керак. Хитойлик муаллифларнинг маълумотларига кўра улар қуйидагилардан иборат бўлган: Ҳюми, Шуанми, Гуйшуан, Сидун, Гаофу. Уларнинг ҳар бири устидан турувчи сардор йабғу унвонига эга бўлиб, ҳар бир йабғу ўз қароргоҳида ўтирган. Масалан, Ҳюми сардори (ҳокими) Хомо шаҳрида, Шуанми ҳокими Шуанмида, Гуйшуан ҳокими Хотзода, Сидун ҳокими Бомода, Гаофу ҳокими Гаофуда. Афтида бирон-бир хонадон иккинчисининг устидан ҳукмронлик қилиш имконига эга бўлмаган. Чжан Кяннинг «Дахя (Бақтрия) аслида олий ҳукмдорга эга эмас, ҳар бир шаҳарнинг ўз ҳокими бор» қабилидаги гувоҳликлари худди шу хулосага олиб келади. Хитой манбаларида тилга олинган «ҳар бир шаҳар» мавжуд беш сиёсий сулола бошлиқларининг қароргоҳларини англатиши керак. Шу билан бирга, хитойликларнинг, «бу беш мулк (сулола) юечжиларга қарам, юечжиларнинг пойтахти эса Амударёнинг ўнг қирғоғида жойлашган» каби таъкидларини ҳам эътиборсиз қолдириб бўлмайди. Фикримизча юечжилар (тоҳарлар) худди кейинги даврлардаги эфталитлар, мўғулларга ўхшаб ўлкани «четдан туриб» бошқарганлар. Буни тасдиқловчи маълумотларни биз яна хитой манбаларидан топишимиз мумкин. «Катта юечжи аслида кўчманчи давлат. Аҳли мол-ҳоли билан бир жойдан иккинчи жойга кўчиб юради; урф-одатлари ҳунларникига ўхшаш». Шундай қилиб, Тоҳаристон давлати сиёсий-маъмурий бошқарувига оид қуйидаги хулосага келиш мумкин:

Тоҳарлар Бақтрияда ҳукмрон сиёсий куч сифатида вилоятнинг иқтисодий ва маданий ҳаётига кўп ҳам аралашмай, асосан ўз турмуш тарзларидан кечмаган ҳолда мавжуд маҳаллий сулолалар билан маълум асосларда (масалан, солиқ олиш) муносабатда бўлганлар. Ўз ўрнида тилга олинган беш сиёсий хонадон бир-бирларига нисбатан мустақил бўлсалар-да, аммо тоҳарларга нисбатан сиёсий қарам бўлганлар. Фараз қилиш мумкинки, сиёсий сулолаларнинг бир-бирига нисбатан мустақиллиги уларнинг бари тоҳарлар олдида қарамлигидан келиб чиққан.

Бақтрияга кириб келиб ўрнашиб олган вақтларидан (милоддан олдинги II аср иккинчи ярми) то Кушонлар давригача (милодий I аср иккинчи ярми) тоҳарлар турмуш тарзида ҳам сезиларли ўзгаришлар содир бўлганига шубҳа қилмаса ҳам бўлади. Уларнинг айниқса, маҳаллий аҳоли билан яқинлашиб кетганликлари, тўла кўчманчилик турмуш тарзидан ярим кўчманчи, ўтроқ ҳаёт кечириш йўлига ўтиб борганликлари бегумон. Шу нарсани ҳам таъкидлаб ўтмоқ кераккки, Бақтриянинг ўзида ҳам кўчманчи ҳаёт кечирувчи маҳаллий қабилалар бўлган. Милодий I аср иккинчи ярмига келиб эса тилга олинган беш сиёсий сулолалардан бири Гуйшуанлар вилоятда ўз сиёсий ҳукмронликларини ўрнатишга муваффақ бўладилар ва шу тариқа кушонлар фаолияти билан боғлиқ янги давр бошланади.

Хитой манбаларининг гувоҳлик беришича, бу вақтда Бақтрияда бир миллионга яқин аҳоли яшаган. Тоҳаристон давлати фуқаролари ҳақида сўз кетар экан, фақат тоҳарлар (юечжилар) билан боғлиқ ҳоллар тўғрисида тўхталмасдан, балки умуман, бақтрияликлар машғулоти, касб-кори ва маданий тараққиёти ҳусусида ҳам мушоҳада қилинса ҳақиқат ёритилган бўлади. Шу нуқтаи-назардан олганда Бақтрия аҳлининг маданий тараққиётда тутган ўрнини эслаш ўринлидир. Албатта, тоҳарлар ҳукмронлиги йиллари мазкур анъаналар ривожланишдан тўхтамаганига гумон қилмаса ҳам бўлади. Ҳақиқатан ҳам, бу вақтда деҳқончилик, сунъий суғориш, ҳунармандчилик, қурувчилик, ҳайкалтарошлик, заргарлик, тўқимачилик каби соҳалар ривож топиб борганини археологик қазишмалар, мавжуд ёзма манбалар орқали билиб олиш мумкин. Шунингдек, бу даврда танга зарб этиш давом этганлиги, савдо-сотиқнинг гуркираб ривожланганини ҳам таъкидлаб ўтиш керак. Зеро, Бақтрия азалдан Марказий Осиёнинг юқори қисми, Ҳиндистон, Ўрта, Яқин Шарқ ўлкалари, Кичик Осиё ва жанубий Оврупо мамлакатлари аро савдо алоқаларини ривожлантиришда муҳим ўрин тутиб келган.

Тоҳаристоннинг ташқи алоқалари хусусида маълумотлар айтарли кўп эмас. Масалан, юнон муаллифлари ҳикоя қилишларича, тахминан милоддан аввалги 124—123-йили тоҳарлар шарқдаги қўшнилари Парфия билан жангга кирганлар. Афтидан тоҳарлар Парфиянинг шу йиллардаги заиф сиёсий мавқеидан фойдаланиб қолишга интилганлар. Чунончи, улар бўлиб ўтган жангда парфиялик ҳукмдор Артабанни оғир яралаганлар ва у тез орада нобуд бўлган. Кейинги парфиялик ҳукмдор Митридатнинг саъй-ҳаракатлари туфайлигина тоҳарларнинг шарққа томон интилишларига чек қўйилган.

Бир неча марта тилга олинган хитойлик элчи Чжан Кяннинг Марказий Осиёга қадам қўйишининг асосий сабаби ҳам аслида(?) юечжилар (тоҳарлар) билан иттифоқ тузишдан иборат эди. Хитой тарихчилари баён қилишларича, ҳунлар тазйиқидан безиган Хитой ҳукмдори Бақтрияда ҳукмронлик қилаётган юежчилар олдига ўз элчисини юбориб, улар билан ҳунларга қарши иттифоқ тузиш вазифасини юклайди. Хитой ҳукмдорининг айнан юечжилар билан иттифоққа киришиши сабабини юқорида айтилган юечжи ва ҳунлар ўртасида бўлиб ўтган зиддиятлар орқали тушунтирилади. Гўё, ҳунлардан мағлубиятга учраб ўз юртларидан Бақтрияга келиб қолган юечжилар ҳунларга қарши жангга кириш имконига эга бўлмаганликларидан афсусланганлар ва бу ҳақда хабар топган Хитой ҳукмдори улар олдига элчи юборган. Оғир қийинчиликларни бошидан кечирган Чжан Кян тахминан милоддан олдинги 128-йили Тоҳаристонга етиб келади. Аммо янги жойда тинч ҳаёт кечириш йўлига ўтиб олган, жанги жадаллардан узоқ юечжилар хитойликлар таклифини қабул қилмайдилар ва Бақтрияда бир йил тургач Чжан Кян ўз юртига қайтиб кетади. Фикримизча, хитойлик расмий тарихчиларнинг мазкур маълумотлари кишида кўп ҳам ишонч туғдира олмайди. Чжан Кяннинг Марказий Осиёга сафари юечжилар билан иттифоқ ўрнатишдан кўра, умуман минтақа тўғрисида тегишли маълумотлар тўплаш билан боғлиқ, десак адашмаймиз. Ҳақиқатан, ҳам Чжан Кян эсон-омон ўз ҳукмдори олдига қайтиб борганидан сўнг минтақанинг Фарғона, Еттисув, Суғдиёна, Бақтрия, Парфия каби вилоятларига оид қимматли маълумотларни унга бирма-бир баён этади. Кучга тўлиб бораётган Хитой давлатининг ғарбга томон интилишларида элчининг мазкур гувоҳликлари қанчалик стратегик аҳамиятга эга бўлганлигини хитойликларнинг, масалан, Фарғонага қарши юришларида кўриб ўтдик.

Шундай қилиб, милоддан олдинги 1 минг йилликнинг сўнгги асрларида мавжуд бўлган Тоҳаристон давлат бирлиги тўғрисида хотима ясар эканмиз, ёзма маълумотларнинг оз бўлишига қарамай бир нарса аниқки, бу давлат бирлиги ҳам минтақа давлатчилик тарихининг энг қадимги даврида ўз муносиб ўрнига эга бўлган. Милодий I—IV асрларда донг таратган кушонлар салтанатининг асос топишида худди шу ўтган давр шарт-шароитлари муҳим аҳамият касб этгани шубҳасиз.

Демак, милоддан олдинги 1 минг йилликда минтақамизда бир қатор давлат бирликлари мавжуд бўлган. Булар: Қўҳна Хоразм, Бақтрия, Парфия, Фарғона ва Тоҳаристон. Мазкур давр шарт-шароитларида ўлканинг табиий, жуғрофий, ақлий имкониятларини ривожлантириб юксакликка кўтаришда, ўша қадим замонлардаёқ дунё ҳамжамияти маданий тараққиётида ўз муносиб ўрнимизни мустаҳкамлашда бу давлат бирликларининг муҳим омил бўлиб хизмат қилганликларини ёдда тутмоғимиз керак.

Азамат ЗИЁ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими, тарих фанлари номзоди.

Наманган вилояти Косонсой туманидаги шойи тўқиш фабрикаси жамоаси янги йил арафасида бир неча турдаги атлас маҳсулотлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйишди. Янги маҳсулотлар тез орада харидоргир бўлиб қолди.

СУРАТДА: корхонанинг илғор ишчиси Шоҳида Ғаниева. У йиллик режасини муддатидан илгари бажарди.

Т. МАҲКАМОВ олган сурат.

• Спорт

«ПАХТАКОР» ХАЛҚАРО МУСОБАҚА ҒОЛИБИ

Мамлакат миллий чемпионатининг кумуш медали совриндори, Ўзбекистон кубоги соҳиби пахтакорчилар Ҳиндистон сафаридан зафар билан қайтдилар.

Мамлакат миллий терма жамоасининг бош мураббийси Рустам Акрамов бошчилигида сафарга йўл олган пахтакорчилар бўлажак йирик мусобақаларга, хусусан Осиё Кубок эгалари Кубоги баҳсига алоҳида тайёргарлик кўришаётганлигини амалда намойиш этишди. Ҳиндистоннинг Калькутта шаҳрида ўтказилган халқаро «Шилд—93» мусобақасида маҳорат кўрсатдилар.

Мусобақада 6 жамоа икки гуруҳга бўлиниб ўйнадилар. Биринчи гуруҳда «Пахтакор», «Ансат» (Павлодар), «Синтана» (Тайванд) жамоалари куч синашишган бўлса, иккинчи гуруҳда «Ист-Бенгал», «Маҳан-Баган», «Муҳаммад спортинг» (ҳаммаси Ҳиндистон) футболчилари ўзаро баҳслашдилар. Пахтакорчилар дастлабки учрашувни «Синтана» жамоаси билан ўтказиб, рақиб дарвозасига 5 та жавобсиз тўп киритишга муваффақ бўлдилар. Ваҳолонки, «Синтана» жамоасида уч нафар хорижлик, яна шунча Осиё ўйинларида қатнашган футболчилар бор эди. Тўплардан 3 тасини Миржалол Қосимов дарвозага йўллаган бўлса, Ҳасанов билан Мақсудов биттадан тўп киритишди.

Футболчиларимизнинг иккинчи учрашуви ҳам мухлисларда катта қизиқиш уйғотди. «Ансат» жамоасига қарши ўйинда юртдошларимиз дарвозабони... тўрт марта лол қолдири... ғалаба қозонишди. Тўпла... ни иккитасини Мақсудо... биттадан Галиев ва Ҳас... новлар йўллашди. Яри... финал учрашуви пахтако... чилар билан «Маҳан-Б... ган» футболчилари ўртас... да бўлди. Асосий ва қ... шимча берилган вақтда ҳ... дарвозалар даҳлсиз қол... Кейин 11 метрли жари... тўплари тепиш бўйи... Қосимов, Магаметов Ҳасановлар маҳорат кў... сатишди. Дарвозабони... Бугало уч марта тўп... қайтарди. Иккинчи яри... финал учрашуви «Анса... ва «Ист-Бенгал» жамоал... ри ўртасида давом эт... бу ўйин ҳам жарима тў... лари тепиш бўйича павл... дарликларга ғалаба ке... тирди.

Ҳал қилувчи учрашув... пахтакорчилар астойд... ҳаракат қилишди. Лек... асосий ва қўшимча вақт... ҳам ҳисоб очилмади. ... метрли нуқтадан дарво... ни нишонга олиш бўйи... пахтакорчилар 4:3 ҳисоб... да ғалаба қозониб, совринни қўлга кирит... ди. «Пахтакор» жамоас... 150 минг рупи муко... берилди. Ўйинчиларим... га медаллар, жамоага м... сус соврин тақдим этил... Пахтакорчиларнинг бу ... фарига «Сангзор» фир... си ҳомийлик қилиб, м... дий кўмак бериб турди.

Ҳайдар НОСИРО...

...РЧИНОМА

Покистоннинг
"Табани корпорейшен"
фирмаси
"Ўзбекистон овози"
газетаси муштарийларини
янги 1994 йил билан табриклайди!
Ўзбек дўстларимизнинг барча эзгу ишларига муваффақият тилаймиз.
Янги йил ҳар бир ўзбек оиласига бахт ва саодат келтирсин!

...лимиз: Тошкент, Катта Миробод кўчаси, 158.
...нлар: 54-06-70, 55-35-49, 54-63-14, 54-07-98.
... (3712) 540830. Телекс: 116416 Tbani SU.
Табани Групп Ўрта Осиё бўлими бошқарувчиси Муҳамад Аббос Хон.

...УТЛАЙМИЗ!

Оламда бор бўлса
неки фароғат
Аввало дўстинга
кўрмаган раво,
Юрагимни олгин,
розиман, фақат
Мени дўстларимдан
қилмагин жудо.

Маҳмуджон МУИДИНОВ

• Ўзбек феъли

Унинг номини илк бор «Мен кўрган дунё» аталмиш китобчанинг муқовасида учратдим. Вилоятлардаги босмахоналарнинг бирида яхши қоғозга, сифатлигина қилиб босилган китобчани қўлга олиб, варақлаб кўрдиму, сотиб олишга, ўқишга унамадим. Аниқроғи, «бу одам пули кўплигидан дунё айланган, сўнг келиб кимгадир хотираларини ёздириб, тартиб берган ва чоп эттирган бўлса керак-да» деган фикр кўнглимдан кечди. Кейинчалик эса матбуот дўконларида «Даҳшат», «Икки олов орасида», «Ҳаётдаги излар» номли китобчалар пайдо бўлди. Ҳаммасининг муаллифи яна кимсан — Шукурбой Санаев...

Тасодифан бир даврада у кишининг номи тилга олиниб қолди. Даврадошимиз — таниқли адабиётшунос олим «Санаев деганнинг китобларини боплаб бир уришим керак-да. Шу тоифа нари-бери ёзилган, савияси паст китоблар адабиётимизга катта зарар келтиради» — деди.

Мен гарчи, у китобларни ўқимаган бўлсам-да, эътироз билдирдим: «Қўйинг, ёзаверсин, чиқаверсин. Бозор иқтисодиётининг шарти шу — кимнинг таланти бўлса ёзади, кимнинг пули бўлса чиқаради».

— Йўқ, — деди у қизишиб, — бунга йўл қўймаслик керак. Саёз асарлардан адабиётимизни сақлашимиз керак.

— Беҳуда овора бўласиз, — дедим, — янгича шароитда ёзувчиларни тартибга чақиришга танқидчиликнинг дасти калталик қилади. Илгари ғоявийликни тўқмоқ қилиб ҳар қандай зўр асарни майиб қилиш, зўр адибни мажруҳ этиш мумкин эди. Энди эса мафкуравий зулмнинг пойдевори қулаган, партиявийлик, синфийлик деган атамалар эскирди. Ёмон китобларни танқид қилсангиз, аксинча, обрў олиб берасиз. Одамлар талашиб-тортишиб, излаб ўқийдиган бўлади...

Шу билан баҳсимиз тугади. Лекин, менинг кўнглимда «Санаевнинг адабиётга зарар келтираётган, савияси паст китоблари»ни ҳеч бўлмаса бир варақлаб қўйиш иштиёқи пайдо бўлди. Дўконлардан унинг китобларини топиб ўқидим.

Шунга амин бўлдимки, Шукурбой аканинг адабиётчи эмаслигини, бадиий адабиётнинг сирларидан йироқлиги у кишининг ҳужжатли қиссалари ва ҳикояларига ҳар жиҳатдан наф келтирган эди. Муаллиф самимият билан, ростгўйлик билан ўз кўрган-кечирганларини қаламга олар экан, унинг бу «жайдари натурализми» ва «дангал юмори» китобларнинг бадиий хусусиятини пасайтириш ўрнига, балки кўтарган, уларга ажиб жозиба бахш этган эди.

ИШТИЁҚ

Дарвоқе, етимликда улғайган, ўқиган ва ҳаётда ўз ўрнини топа олган бир инсоннинг кечмишлари хусусиятига кўра бир кишининг эмас, балки, даврнинг ҳам таржимаи ҳолини, қишлоқ одамларининг турмуш тарзини, ўзаро муносабатларини ҳам ўзида жам этган эканки, уларни варақлаган ўқувчи бир талай завқ ва маънавий баҳра олиши шубҳасиз.

Шундан сўнг бу серҳафсала, ҳаётидаги ҳар бир воқеага бефарқ қарамаган, керакли хулоса чиқарган ва кўнгилда кечирганини ичига ютмасдан, эл билан баҳам кўрган инсон билан учрашиш нияти пайдо бўлди. Қўнғироқ қилдим.

Шукурбой ака давлат юмушлари билан ниҳоятда бандлиги, имкон бўлса, бир оз муддат беришимни сўради: — тўққиз ойликни якунлаб олайлик, кейин хабарлашамиз... Шукурбой ака хизмат вазифасига кўра кўпчилик тасаввур қиладиган уддабуро-ю устамон таъминотчиларга тўғри келса-да, босиб ўтган йўли бутунлай ўзгача.

У нимага эришган бўлса, ўзининг тиришқоқлиги, меҳнатсеварлиги билан эришган.

Заранг жойни ёриб чиққан ўсимликнинг илдизи маҳкам, танаси чайир бўлади. Шукурбой ака ҳам ҳаётнинг чайир қатламларини ўз кучи билан ёриб, кўкарган ва гуркираб яшнаётган инсон. Вақтида механик бўлди, хўжаликка бош муҳандислик қилди. Иш орасида маълумотини ошириб, Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалиги машиналари инженерлари институтини битириб олий маълумот олди. Ғаллаорол тумани қишлоқ хўжалик техникаси бошқармасига бош муҳандис, бошлиқ, Ғафур Ғулом номидаги давлат хўжалигига директорлик қилди. Ҳамма жойдан ишни икки нарсадан — ўзи яшаган жойни ва ўзи билан ишлаган одамлар кўнглини обод қилишдан бошлади. Ортидан яхши излар, яхши сўзлар қолдирди. Дарвоқе, унинг амалга оширган ишлари, шу мақсад йўлида турли тоифа, турли хил ўй-фикрдаги раҳбарлар билан талашиб-тортишишлари, эшитган раҳматлари-ю, ҳақли-ноҳақ даккилари ҳақида у киши ўз китобларида қизиқарлироқ ҳикоя қилади.

1987 йилнинг март ойидан буён вилоят ҳаётининг жон тармоқларидан бўлган соҳада-туманлараро қишлоқ хўжалик моддий-техника таъминоти ва таъмирлаш ишлаб чиқариш бирлашмасининг раҳбари, 220 кишилик жамоага етакчи. Ҳамон одатлари эскича — қатъий интизом билан ишлаш, юклатилган вазифа... вақтида бажариш.

— Беш йилдан ор... вақт мобайнида қўлдан ... ганича иш қилдик, — де... Шукурбой ака, — 30 ... оила истиқомат қилади... уй қурдик. 10 та хонад... 5 та коттеж уй қуриб ... дик. Техника алмашти... корхонамиз тўла-тўкис ... тадан таъмирланди. Эҳ... қисмлар тарқатиладиган ... сус базамиз ҳам замона... йўсинда тўлиқ қайта қу... ди. Бирлашмамиз қош... кичик корхоналар таш... этдик, ёрдамчи хўжалиги... бор. Қийинчиликларга ... рамасдан дала меҳнатч... рининг эҳтиёжини тўла... қондириш йўлида б... тадбирларни кўраяпмиз.

Мен эса пайт пойлаб, ... биётшунос дўстимиз... гапини айтдим.

Шукурбой ака мазза қи... кулди:

— Э, менинг ёзувчил... даъвоим йўқ. Бизники ... чаки эрмак. Катта ёзу... лар катта нарсаларни ё... мен тилга олган кичик ... салар эса ҳамманинг назарига тушаверма... Шунинг учун ҳаётимиз... қизиқ нарсаларни қал... оламан. Ҳамюртларим, ... дошларим билан суҳб... шиб шуни англадимки, ... хотиралар керак экан. ... туртки билан одамлар ў... ларни, уларга боғлиқ я... ёмон воқеаларни эслай... болаларига ибрат к... кўрсатишади.

Дарвоқе, бизда ёд... жанри ҳали жуда ғ... Республика миқёсида ... билан саналадиган да... дагина асар бор. Улар ... номдорларники. Оддий ... ларнинг хотиралари эс... дийлиги билан, «ҳаётда... нан кўчирма»лиги б... қимматли экан.

Шукурбой Санаев б... суҳбатлашиб, у киши... китоблари-ю, қўлёзма... ни кўздан кечириб, ... бир нарсага амин бўлд... чин меҳнаткашнинг ... ҳамиша бутун. Меҳнат ... са, меҳнатдан қочмаса ... дий муҳандис ёзувчи ... бўлиши мумкин экан.

Ишонмасангиз, Шу... бой Санаевнинг китобл... ўқинг.

Бахтиёр РИЗА...

ВАТАНИМИЗНИНГ САЛОҲИЯТИ ВА ОБРЎЙИНИ ЯНАДА ОШИРАЙЛИК

(Давоми. Боши биринчи бетда).

лимизни танлаш ва уни теран англаш, шу тариқа демократик, адолатли жамият, фаровон ҳаёт қуриш жабҳасида қадам-бақадам ҳаракат қиляпмиз.

7. Эришган ютуқларимизнинг пойдеворн — эл-юртимизда тинчлик, тотувлик ва барқарорликни сақлашда, халқимизни жипслаштиришда катта-катта савобли ишларни амалга оширдик.

Халқимиз, фаолларимиз, ноибларимизнинг ақл-заковати билан, машаққатли хизмати билан рўёбга чиққан ишларимиз, қонунчилик ва ижрочилик соҳасида, жиноятчиликка қарши шафқатсиз кураш, тартиб-интизом ўрнатиш борасида қабул қилинган ҳужжатлар, кўрган чора-тадбирларимиз ҳақида янада кўп гапиришимиз мумкин.

Бутун жаҳонда ва яқин атрофимиздаги давлатлар ва халқлар ўртасида обрўйимизни, ҳурматимизни, салоҳиятимизни юксалтирадиган, миллатни миллат, давлатни давлат қиладиган, бу гун ҳар қанча ғурурлансак арзийдиган олижаноб ишларимиз туфайли бир-биримизни танидик, анча тажриба орттирдик ва мустаҳкам бўлдик.

Албатта, шуни барчамиз яхши тушунамизки, давлатчилигимизни, мустақил, иқтисодиётимизни барпо этишда, миллий мафкурани шакллантиришда, жаҳон даврасида ўзимизга муносиб ўрнимизни топиш йўлида яна кўп машаққатли синовлардан ўтишимиз ва курашишимиз керак бўлади.

Лекин сизу биз юритаётган фаолиятнинг энг муҳим бир жиҳатини айтиб ўтмоқчиман:

— Бизлар халқимиз, аждодларимиз кўп йиллар, асрлар давомида асраган, интилган, курашган, не-не азоблар кўрган, қанчадан-қанча қурбонлар берган йўлда ўзимизнинг азалий орзуумидга етиб, мустақилликка эришдик.

— Одамларимизда миллий тафаккур, Ватан туйғуси кучаймоқда.

— Халқимиз мустақиллик, истиқлол қадри ва моҳиятини теран англаб, ўз келажаги — янги демократик, адолатли жамият, озод ва обод давлат, ҳам моддий, ҳам маънавий нуқтаи назардан соғлом жамият қуришга киришди, ўзининг кучига қаттиқ ишонди. **Энди бу йўлдан уни ҳеч ким ва ҳеч қачон қайтаролмайди — тарихни ортга қайтариб бўлмайди. Бунга биз ҳеч қачон йўл қўймаймиз!**

Мана шу улуғ ишларда қилган хизматимиз, қўшган ҳиссамиздан мамнунман. **Ҳаммангизга шу шарафли, муқаддас йўлда янги зафарлар тилайман ва барча фаолларимизга, халқимизга таъзим қиламан.**

Азиз дўстлар!

Олий Кенгашимизнинг навбатдаги сессияси 1993 йил якунланаётган бир вақтда ўтяпти. Шунинг учун ҳам, кун тартибига киритилган масалаларни муҳокама қилаётганда уларга 1993 йил якунлари асосида қарашимиз керак.

Ўтган давр мобайнидаги фаолиятимиз ҳақида, унинг натижалари, устивор йўналишлари, ҳаётимизга кўрсатган таъсири, шу билан бирга йўл қўйилган камчиликлар, катта хатолар, масъулиятсизликлар тўғрисида яқинда ҳисобот берганимизни назарга олсак, буларни яна бир карра майдалаб ўтирмасдан, мухтасар бир шаклда эслаб ўтсак кифоя, деб ўйлайман.

Конституциямизнинг бир йиллиги айёмида ва ўтган ҳафта Вазирлар Маҳкамасидаги ислоҳотлар масаласига бағишланган мажлисларда батафсил, очиқ-ойдин, аҳволни танқидий кўз билан баҳолаб гаплашиб олдик, тегишли хулосалар чиқардик. Жамоатчиликка, халқимизга бу ҳақда ойнаижаҳон ва матбуот орқали маълумот берилди. Шуларни ҳисобга олиб, бугунги анжуманимизда аввалaмбор, олдимизда турган энг муҳим, долзарб муаммолар, бугунги ҳаётимиз ва келажагимизни белгилайдиган баъзи бир устивор масалалар, халқимизни биринчи навбатда қизиқтираётган ва ташвишга солаётган ишлар тўғрисида гаплашиб олсак яхши бўларди, демоқчиман.

Аввало, давлатимиздаги ижтимоий-сиёсий вазият ҳақида.

Маълумки, ижтимоий-сиёсий вазият, биринчи навбатда, мамлакатда юритилаётган ички ва ташқи сиёсатга, атрофдаги муҳитга, қўшни давлатларнинг таъсирига, республикадаги барқарорликка боғлиқ.

Энг катта ҳакам — вақт, замон. Мустақиллик йиллари биз танлаб олган йўл, аниқ, очиқ ва равшан ўтказилаётган ички ва ташқи сиёсатимиз тўғри эканини ҳаёт амалда исботлади.

Кўпчилик қўшниларимиз биздаги тинч-тотувликни, сиёсий барқарорликни, иқтисодий ислоҳотларнинг шошилмасдан, босқичма-босқич амалга оширилаётганини эътироф этмоқда.

Лекин ана шу барқарорликни кўролмайдиганлар, ҳасад билан қарайдиганлар ҳам оз эмас. Очиғини айтадиган бўлсак, бизнинг иккита чинакам бойлигимиз ғанимларимизга тинчлик бермайди, уларнинг уйқусини бузади.

Биринчиси — Ўзбекистондаги миллатлараро, фуқаролараро ҳамжиҳатлик, жипслик ва тотувлик.

Иккинчиси — Ўзбекистоннинг олтини. Бутун жаҳонга машҳур бўлаётган, халқаро бозорда обрў қозонаётган юксак сифатли тилломиз. Юртимизда яшаётган ҳар бир фуқаро, ҳар бир яхши ниятли инсон буларни билиб, тўғри баҳо бериб, ана шу бизга куч-қудрат бағишлаётган бойликларимизни асраб-авайлаб, абадий сақлаш учун барча кучини, бутун борлиғини бағишлаши ҳам қарз, ҳам фарздир.

Барқарор вазиятни бузиш мақсадида олдимизга ҳар хил сунъий қийинчиликлардан ғов қўйиш, тазйиқ-пўписалар қилиш, иғво-бўҳтон гапларни тарқатиш, баъзи бир иродаси заиф раҳбар ва фаолларимизни йўлдан уриш, сотқинликка ундаш, ўртамизга қарама-қаршилик, низо уруғларини сепиш ва ҳоказо нопок уринишлар, хатти-ҳаракатлар кам эмас.

Шулар қаторида таъкидлаш лозимки, баъзи бир давлатларнинг айрим сиёсий кучлари муайян миллат вакилларига икки фуқаролик ҳуқуқини бериш масаласини кўтармоқда.

Бу борада жавобимиз аниқ ва равшан. Агар Ўзбекистон шароитини ҳисобга олсак, юртимизда кўп йиллар давомида яшаётган айрим бир миллатга эмас, талай миллат вакилларига икки фуқаролик ҳуқуқини беришга тўғри келди. Унда энг камситилган миллат бўлиб ўзбекларнинг ўзи қолар экан-да?

Икки давлат фуқароси қайси Ватанга, қайси замин, қайси тупроққа ўз меҳрини, садоқатини, юртпарварлигини изҳор этиши керак? Агар вазият талаб қилса, қайси мамлакатга жонини ҳам фидо этмоққа тайёр бўлиши керак?

Энг яхшиси — Ўзбекистонда яшаётган фуқаролар, ўзларининг наслу насаби, ирқи, миллати ва диний эътиқодидан қатъи назар тенг ҳуқуқли бўлиши лозим! Шу юртнинг хурсандчилик кунларида ҳам, бошига синов тушган пайтларда ҳам аҳил бир оила бўлиб яшаши керак, муносиб келажак учун курашиши керак!

Куни кеча Ҳамдўстлик Давлатларининг Ашгабатда бўлиб ўтган учрашувида ўзаро муносабатларимиз ҳақида, иқтисодий иттифоқ битимларини тезроқ ишга солиш, аҳоли мушкулини енгил қилиш, минтақаларимизда тинчликни сақлаш тўғрисида гаплашиб олдик. Россияда яқинда бўлиб ўтган сайловлар, Конституцияни қабул қилиш натижалари хусусида ҳам ўзаро фикр алмашдик.

Сайлов натижалари ва оқибатларини тўлиқ баҳолашга ҳозирча вақт эрта. Лекин бизнинг хавотир олаётганимиз сабаби шундаки, Россияда маълум даражада шовинизм, миллатчилик интилишлари бош кўтараётганини сайловолди ва сайлов якунлари жараёнидаги айрим воқеаларда кўриш мумкин. Бундай кайфиятлар ва интилишларни сезмаслик учун одамнинг қулоғи кар, кўзи кўр бўлиши керак.

Шундан хулоса чиқаришимиз, сафларимизни янада жипслаштиришимиз, тинчлик ва барқарорлигимизни сақлаш учун янада оғир ва босиқ бўлишимиз, ҳар хил қўпорувчи ҳаракатларга учмаслигимиз, ҳар нарсага сапчиб-сакрамаслигимиз керак.

Россия халқлари билан, унинг ҳар қайси минтақаси билан алоқа ва муносабатларимизни яхшилаш, бу алоқаларнинг ўзаро манфаатли ва табиий бўлиши учун ҳамма чораларни кўрмоғимиз зарур.

Давлатлараро хўжалик алоқаларидаги, ҳисоб-китоб ва тўловдаги муаммоларни тезроқ бартараф этиш, сунъий тўсиқларни олиб ташлаш, божхона ва солиқлар масаласини тартибга солиш, бу — бизнинг биринчи галдаги вазифамиз. Бу интилишларимиз, бу сиёсатимизда Россия раҳбарияти бизни тушуниб етади, деган ишонч—умидимиз бор.

Бугунги вазиятда яна бир муҳим масалани олдимизга қўйишимиз зарур деб ўйлайман.

Марказий Осиё минтақасидаги қўшниларимиз билан, аввалaмбор, иқтисодий алоқаларни яхшилаш, соддароқ айтганда, пировард оқибатда бозорларимизни бирлаштириб юбориш, ўртадаги сунъий тўсиқларга барҳам бериш керак.

Бу улуғ ва олижаноб мақсадга етиш учун, узоқ келажагимизни кўзлаб, қўшни давлатлар билан даставвал шу масаланинг қонунга доир, ҳуқуқий асосларини яқинлаштириш, керак бўлса, уларни бирлаштириб юбориш зарур. Шундан кейин амалий ишларимизда — ҳукуматларимиз фаолиятини ўзаро келишиб олиб, нарх-наво, молия, даромад ва буромад, молия ва кредит масалаларида бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилишимиз лозим.

Ўйлайманки, бундай сиёсат ва чора-тадбирлар шу минтақада яшаётган халқларимиз манфаатига, келажагига асл муддаоларга сўзсиз жавоб берадиган олижаноб иш бўлур эди.

Шу улуғ мақсад учун — тили, дили, тарихи ва тақдири бир халқларимизни бугунги оғир бир замонда асраб-авайлаб, ҳимоялаб, бошини силаб, порлоқ келажак сари етаклаш мақсади учун яшасак арзийди, азиз дўстлар!

Шу буюк мақсад ва муддаолар ҳақида биз яқинда Қозоғистон Президенти дўстим Нурсултон Назарбоев билан, Қирғизистон Президенти Асқар Акаев билан фикр алмашиб олдик. Балки янги 1994 йилнинг аввалидан шундай саъй-ҳаракатларни бошлаймиз, иншоолло!

Энди иқтисодий масалаларга ўтсак.

Биз халқ хўжалигида, иқтисодиётимизда қўлга киритилган ижобий натижалар тўғрисида очиқ-ойдин гапириш учун ҳамма асосларга эгамиз. Бозор ислоҳоти йўлида яна бир муҳим ва масъулиятли босқичга ўтдик.

Шу билан бирга, бугунги кунда тараққиётимиз, ҳаётимизни ижобий томонга ўзгартириш, янгиланиш йўлида, ислоҳотларни амалга татбиқ қилишда кўзга ташланаётган тўсиқлар ҳақида, икки йиллик тажрибамиздан чиқадиган хулосалар ва тегишли вазифалар хусусида яқинда ўзаро келишиб олдик.

Олдимизда турган энг муҳим, энг долзарб, тақдиримизни ҳал этувчи масалаларни яна бир карра таъкидлаб ўтаман:

1. Мулкчилик соҳасидаги ислоҳотларни охирига етказиш; мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, уни ўз эгасига топшириш ва акционерлик, жамоавий ҳамда кооператив мулк шаклларига айлантириш. Кенг кўламда хусусийлаштириш ишларини пировардига етказиш.

Бу вазифа бутун иқтисодиётимиз жараёни билан бир қаторда ҳар қайси тармоқ, ҳар қайси соҳа, ҳар қайси корхона ва хўжаликка бевосита боғлиқдир.

Яқинда бу масалани атрофлича муҳокама қилдик. Ўйлайманки, ҳоҳ қишлоқ хўжалигида бўлсин, ҳоҳ саноат ва қурилишда бўлсин, исталган соҳада мулкни ва бу мулкдан келадиган маҳсулотни ўз эгасига топширмасак, яъни хусусийлаштиришни кенг кўламда амалга оширмасак, ҳеч нарсага эриша олмаймиз.

Халқ хўжалигида, хусусан қишлоқ хўжалигида ислоҳотни номигагина ўтказиш — бу ўзимизни ўзимиз алдаш демакдир. Юзаки ишлар билан ўзгариш қилиб бўлмайди. Давлат хўжаликларини жамоа хўжалигига, фермаларни кооперативларга айлантиряпмиз ёки жамоа мулки шаклига келтиряпмиз. Лекин амалда нима ўзгармоқда? Бу саволга жавоб бериш учун кўп гапириш керак. Куюниб гапириш керак. Лекин бир нарса аниқ: бу ишлар мулкчилик масаласида тубдан ўзгариш қилмасак, унинг асосий маъносини тушунмасак, ишонинглар, қилган ҳамма ишимиз беҳуда кетади. Бу — менинг юрагимдаги гаплар, азиз дўстлар. Мулк 75 йил давомида давлат тасарруфида бўлди. Хўш, бундан нимага эришдик?

Биз шарқ одамларимиз. Хусусий мулк, шахсий мулк одамларда қизиқиш, рағбат уйғотишини яхши биламиз. Мулк эгали бўлса, меҳнат унумдорлиги юз марта, минг марта ошади. Мулкдорнинг кайфияти ҳам бошқача бўлади. Интилиши, иш юритиши, ўз фаолиятига, умуман, ҳаётга муносабати бошқача бўлади. Уларнинг тепасида туриб, назорат қилишнинг ҳожати қолмайди. Уларни бирор нарсага мажбурлаш, тазйиқ ўтказиш шарт эмас. Мулк эгаси ўз ишини яхшилаша, мулкига мулк қўшишга ҳаракат қилади. Такрор айтаман: шу залда ўтирган халқ вакиллари мазкур масалаларни ҳал этилишини қиёмига етказишлари керак. Шундан кейин ҳаётимизда, ўтказаётган ислоҳотларимизда ижобий натижаларга эришишимиз мумкин.

Буни йўлимизга ғов бўлиб турган одамлар яхши билиб олсин: агар шу гапларга қулоқ солмаса, ўз фаолиятини ўзгартириш қилмаса, тегишли чоралар кўришга мажбур бўламиз. Ҳозирги талабга, замонга жавоб берадиган ёшларимиз ўсяпти. Уларга оқ фотиҳа бериш вақти-соати келди.

Ўйлайманки, бу залда ислоҳотларни тўла-тўкис рўёбга чиқаришга бел боғлаган кишилар ўтирибди.

Такрор айтмоқчиман: билмаганни кечириш мумкин, бундан уялмаслик керак. Чунки ҳаммамиз ҳам эски замондан чиққанмиз, ўша замон тарбиясини олганмиз.

Осмондан, ойдан тушган одам йўқ. Ҳаммамиз шу ернинг фарзандларимиз. Шундай экан, халққа етакчи бўлиш учун иш услубимизни замон талабига мослашимиз керак.

Икки йиллик тажрибамиз ва хорижий давлатлар фаолиятидаги ижобий мисолларга асосланган ҳолда бир хулосани алоҳида таъкидламоқчиман: чет эллик, катта куч-қудратга эга бўлган сармоя соҳибларига зарар кўриб ишлаётган корхоналаримизни, хизмат соҳасидаги ташкилотларни, меҳмонхоналарни, маиший хизмат, савдо-тижорат корхоналарини мулк сифатида топширишдан асло чўчимаслик керак.

2. Давлат бошқарувида, тармоқ ва хўжалик раҳбарлигида, назорат қилувчи ташкилотларда, жойлардаги ҳоким ва бошқа мансабдор шахсларда масъулиятни ошириш. Таъмагирлик, порахўрлик, бюрократизм сарқитлари ботқоғидан чиқиш. Биз тутган йўлни тушунмасдан, нафс балосига мубтало бўлган, нафс гирдобига тушган кимсалардан халос бўлиш ва уларни жввобгарликка тортиш.

3. Яна бир муҳим масала. Фаолларимизни, раҳбарларимизни, Президентдан то оддий фуқарогача, ёши ва вазифасидан қатъи назар — ҳаммани бугунги замон талабларига, бозор иқтисодиёти қонун-қоидаларига ўргатиш, малакасини ошириш. Бу вазифани бажариш учун ҳар қанча вақтни ва ҳар қандай маблағни аямаслик зарур. Керак бўлса, республикамиз бўйича шу мақсадга қаратилган махсус дастур тузамиз. Ўзининг кучига, савиясига, билимига танқидий кўз билан қараш ва тўғри баҳо бериш ҳеч кимга зарар қилмаган, айб ҳам эмас. Буни ҳаммамиз тушунишимиз лозим.

Замон талабларига мос бўлиш учун ҳаммамиз қайтадан ўқишимиз даркор. Бунинг айби йўқ. Ўқиш ва ўрганиш ҳеч кимга зарар етказмаган. Агар қайсарликка бориб, масаланинг моҳиятини яхши тушунмасанг, унда хато қиласиз. Бировдан сўраб ўрганишнинг айби йўқ. Аммо, биз кўпинча қайсарлик қиламиз. «Мен раҳбарман, катта лавозимда ўтирибман, қандай қилиб билмаганимни ўргатинг, деб айта оламан!» деган нотўғри фикрга борамиз. Бирор марта каттароқ лавозимдаги одам мажлис минбаридан туриб: «Мен бу масалани билмайман», деганини эшитганмисизлар? Йўқ. Мени кечирасизлар-у, лекин ҳаммамиз ҳам раҳбар сифатида бир оз кеккайиб, гўдайиб қолганмиз. Лавозим ёки вазифага эга бўлибоқ дарров ўзгариб қоламиз. Бошқаларни назарга илмай қўямиз. Худди атрофдагилар биздан ақли, савияси пастдек туюлади. Энг катта хатомиз ҳам ана шунда.

4. Жойлардаги ҳокимлар ва мутахассисларга кўпроқ ишониш ва уларга эркинлик бериш вақти келди. Келаётган маълумотлар ва текширишлар шуни кўрсатаяпти, масъулиятини яхши англайдиган, ваколатлари ва халқ ишончини тўғри фойдаланаётган ҳокимлар жуда катта ижобий ишларни амалга ошириб, эл ҳурматига сазовор бўлмоқдалар. Жумладан, пойтахтдаги Мирзо Улуғбек тумани, Тошкент вилоятидаги Ўрта Чирчиқ тумани ва Бекобод шаҳри, Самарқанд вилоятидаги Ургут ва Самарқанд туманлари, Бухоро вилоятидаги Олот ва Ғиждувон туманлари, Андижон вилоятидаги Марҳамат тумани, Навоий вилоятининг Навбаҳор тумани, Наманган вилоятининг Поп ва Косонсой туманлари, Фарғона вилоятининг Бувайда ва Фарғона туманлари, Сурхондарё вилоятининг Музробод ва Ангор туманлари, Қашқадарё вилоятининг Шаҳрисабз ва Қамаши туманлари, Хоразм вилоятининг Гурлан ва Хонқа туманлари ҳамда Қорақалпоғистоннинг Элликқалъа тумани ва бошқа жойларда қилинаётган ибратли ишларни алоҳида таъкидлаш ўринлидир.

Лекин кўпчилик туманларда ижтимоий муаммоларни ҳал этиш, хусусан, аҳолини иш билан таъминлаш, тадбиркорликни ривожлантириш, маҳаллий хомашёдан фойдаланиб, ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳисобига истеъмол бозорини кенгайтириш ишлари ҳамон суст кетяпти.

Ўтган сессияда биз «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги қонунни қабул қилган эдик. Ҳокимлик бошқарувини, унинг ҳуқуқ ва вазифаларини, шу билан бирга, масъулиятини аниқ белгилаб берган эдик. Энди улардан иш ва ҳисоб талаб қилиш вақти ҳам келди, деб ўйлайман.

Бу масалани пухта ўйлаб кўришимиз керак. Энг аввало, ҳокимлар ҳамма соҳада барчага намуна бўлиши лозим. Ҳокимнинг бурчи ва вазифалари хусусида кўп гапирамиз, чунки уларга катта ҳуқуқ берилган. Айни вақтда уларнинг масъулияти ва жавобгарлиги ҳам жуда катта.

Баъзи вилоятлар, туманлар борки, уларда қилинаётган ишларни кўриб, кўнглингиз тоғдек кўтарилади. Худди шу ишларни ўзингиз қилгандек бошингиз кўкка етади. Шахсан мен шундай ишларни кўрсам ёки телевизор орқали хабар топсам, қувониб кетаман. Нақадар олижаноб ишлар! Уларда худди ўзимнинг ҳам ҳиссам бордек туюлади. Қани эди, ана шундай савоб ишлар кўпайса, ана шундай раҳбарлар ҳақида кўпроқ эшитсак, уларга телевидение орқали, минбарларга чиқиб гапириш имкони берилса! Ютуқларининг сирини ўргансак.

Биз ана шундай одамларга республиканинг олий орден ва медалларини беришимиз керак. Бунинг учун мукофотларни тайёрлаш ишларини тезлаштириш лозим. Баландпарвоз гаплардан амалий ишларга ўтишимиз керак. Ҳақиқий қаҳрамонларнинг кўксига муносиб нишонлар тақишимиз керак. Шу кунларга етсак, ўзимни бахтиёр деб ҳисоблар эдим.

5. Ўзимизнинг валютага ўтиш — иқтисодий ислоҳотнинг энг муҳим масаласидир.

Халқимизнинг турмуш даражаси, жамиятнинг, давлатнинг тақдири ва келажаги нафақат молиявий ва иқтисодий барқарорликка, ҳеч муболағасиз айтиш мумкинки, валюта ислоҳоти, унинг куч-қудрати, обрўси, харид имконияти, жаҳоннинг бошқа валюталари билан муносабатига ҳам боғлиқдир.

Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатдики, бирор давлат ўз валютасига ўтаётганда қийинчиликлардан ҳоли бўлгани йўқ.

Илгаридан айтиб юрибмиз: пул зарб этиб, уни муомалага киритиш қийин иш эмас. Энг муҳими — унинг кейинги тақдиридир. Янги пул давлат ва халқнинг собит ҳимоячиси бўла оладими? Фуқаронинг «белини бақувват» қила оладими? Ўзга юртларга борганда, тан олинадими ёки пуч қоғозга айланиб қоладими? **Ҳамма гап ана шу саволларга жавоб топишда.**

Бу ҳақда ҳаммамиз жуда пухта ўйлаб кўришимиз керак.

Сўм-купонга ўтиш бизга катта синов бўлди. Танлаган йўлимиз «юмшоқ» услублар билан, халқимизга кўп озор ва зарар етказмасдан, ортиқча ваҳима кўзғамай, кучини йўқотган рублдан халос бўлишдан иборат бўлди.

Миллий валютамизга ўтиш йўлида дастлабки ва энг қийин қадам қўйилди. Эндиликда унинг тўлов қобилиятини мустаҳкамлаш, сўм-купоннинг обрўсини ошириш вазифаси турибди. Бунинг учун нималар қилишимиз, қандай чоралар кўришимиз даркор?

Аввалaмбор — молиявий аҳволимизни барқарорлаштириш, бюджет—давлат хазинасини тартибга солиш, даромадга қараб буромад қилиш, бюджет камомадига йўл қўймаслик, ортиқча, бугун ўта зарур бўлмаган ҳаражатлардан қандай бўлмасин вақтинча воз кечиш.

Бундай талаб давлат миқёсидагина эмас, балки барча тармоқ, бирлашма, ташкилот, корхона, хўжалик, вилоят ва туманга ҳам бирдай тегишлидир.

Иккинчидан, ҳисоб-китобни тартибга келтириб, ички имкониятларни ишга солиш, 1994 хўжалик йилини молиявий томондан пухта режалаштириш, хўжалик-иқтисодий алоқаларини танқидий назар билан баҳолаш, ишлаб чиқариш технологияси ва таъминот соҳасида тўлиқ ишонч уйғотмайдиган ҳолларда эса алоқаларни қайтадан, арзонлаштириш нуқтаи назаридан кўриб чиқиш лозим. Янги маҳсулот ишлаб чиқариш учун зарур барча йўлларни ахтариш ва топиш керак.

Киришдан олдин чиқишни ҳам ўйлаш керак, дейдилар. Шуни назарда тутиб, кредит олишдан аввал уни қайтариш муддатларини ва фоиз ставкаларини ҳисоблаган ҳолда сиёсат юритиш зарур.

Учинчи муҳим масала — молия-кредит сиёсатини танқидий кўриб чиқиш, имтиёзли кредитларни кескин камайтириш, уларни фақатгина халқ таъминотига бевосита боғлиқ тармоқ ва хўжаликларга ажратиш.

Биз қишлоқ хўжалигига кредит беришни давом эттиришимиз керак. Сабаби, бу соҳа асосий соҳа бўлиб, ҳаммамизни боқади. Қишлоқ хўжалигига фойда олиш имкониятини яратиб берсак, бошқа соҳалар ҳам унинг арзонроқ хом ашёсидан фойдаланиши мумкин бўлади. Агар кредит ставкаларини осмонга чиқариб қўйиб, қишлоқ хўжалигини қийнасак, хомашёнинг ҳам, озуқанинг ҳам нархи ошади. Оқибатда иқтисодиётимиз зарар кўради, халқимиз ҳам мушкул аҳволга тушиб қолади. Шу жумладан мелиорация соҳасига ҳам алоҳида эътибор бериш керак. Ер унумдорлигини ошириш учун давлат сиёсатида ирригация масаласи катта ўрин тутиши лозим.

Албатта, соғлиқни сақлаш, таълим ва бошқа соҳалардаги аҳволни назардан қочирмаслик керак.

Умуман айтганда, кредит масаласида кескин ўзгаришлар ясашимиз даркор, тармоқлар, бирлашмалар, корхоналар аввало ўз кучига ишониши керак.

Яна бир масала — тўлов муаммоларини ҳал этиш. Умуман, тўловлар масаласи қийин кечяпти. Марказий банк ва бошқа банкларнинг раҳбарлари масъулиятни чуқур ҳис этиши лозим. Нима учун тўлов Фарғонадан Тошкентга 20 кун ёки бир ой ичида келиб тушади? Бу ўтакетган тўрачилик эмасми? Бир шаҳримиздан бошқасига пул ўтказиш шунчалик қийинми, ахир? Бунинг замирида қандайдир нопоклик борга ўхшайди. Бу масалани охиригача ўрганиб, салбий кўринишларнинг илдизини топишимиз керак. Банк тизимида ишлайдиганларнинг орасида қўли эгрилар ҳам йўқ эмас. Одамнинг қўлига, «шапка»сига қараб турадиганлари бор.

Янги сўмимизнинг «белини бақувват» қилиш учун, биринчи навбатда, бозоримизни кенг истеъмол моллари билан тўлдириш, бунинг учун эса ҳамма имкониятларни ишга солиш керак. Бу молларни мамлакатнинг ўзида ишлаб чиқариш учун, зарур бўлса, икки-уч йилга барча имтиёзларни берайлик, тегишли рағбатлантирувчи қонун ва фармонларни қабул қилайлик. Аввалaмбор, нарх сиёсати ва солиқлар борасида шундай бир муҳитни вужудга келтириш кераккн, истеъмол моллари ишлаб чиқарувчи, шунга сармояси ва имконияти бор компаниялар, тижоратчи фирмалар ва шахслар юртимизга меҳр қўйиб қолсин. Ҳам ўзининг соф фойдаси ва даромадини топсин, ҳам бозоримизни обод қилсин. Узоқдан ҳам, яқиндан ҳам бизларга керакли мол узлуксиз оқиб келаверсин. Шу мақсадга эришиш учун чет эл валютасига эга бўлган сармоядорларни юртимизга даъват этиш, уларнинг фаолиятини рағбатлантириш, қўшма корхона, тижорат дўконлари очиш зарур. Бозоримизда бундай дўконлар қанча кўп бўлса, ҳаётимиз ҳам шунча обод бўлади.

Дарвоқе, «Дўкон» атамаси ҳақида... Бундан кейин «Магазин» эмас, «Дўкон» деган иборани ишлатсак. Дўкон деганда қандайдир файз, баракани тушунасан киши. Кўнглинг тўқ бўлади, чунки, унда мол серобдек туюлади. Шунинг учун бозоримизда чет эл дўконларини кўпайтиришимиз лозим. Керак бўлса, чет элликлар дўконларни, меҳмонхоналарни, сервис, яъни хизмат кўрсатиш шохобчаларини бутунлай сотиб олишига, қаршилик қилмаслик керак. Чунки, улар бу биноларни ҳеч қаерга орқалаб кетмайди. Аксинча, ўз молини олиб келиб сотади.

Биз эса, дўконларнинг уруғини қуритиш билан оворамиз. Қаердаки бир дўкон пайдо бўлса, ўша ерда камида ўн милиционеру бир прокурор ҳозиру нозир. Натижада дўкончилар қочиб кетади. Бу хатти-ҳаракатлардан, кечирасизлар, ножоиз бўлса ҳам айтаман, эски замоннинг ноҳуш ҳиди келяпти. Савдо—тижорат ишларига эркинлик беришимиз керак. Вазирлар Маҳкамасидаги йиғилишда айтганимдек, эркинлик деганда росмана хусусийлаштиришни назарда тутмоқдаман. Биз хусусий мулк эгаларига эркинлик бермаяпмиз. Уларни ҳимоя қилмаяпмиз. Бир дўконнинг эгаси бўлса-ю, мустақил иш юритолмаса. Буни қандай тушуниш мумкин? Назоратчиларни, «сўрайдиган»ларнинг сонини камайтирсак, хусусий мулк эгасига тазйиқ ўтказмасак, уни ҳимоя қилсак — бозоримиз обод бўлади, фаровон ҳаётга замин яратилади. Шундай иш юритсаккина, мақсадимизга эришишимиз мумкин. Акс ҳолда, эскилик ботқоғига ботиб ётаверамиз.

Кайфиятимизни, онгимизни ўзгартиришимиз керак. Энг аввало, ҳокимлар ўз иш услубларини ўзгартиришлари лозим. Мен шуни талаб қиламан.

Мана, янги йил яқин қолди. Иш тартибимни ўзгартиришга мажбурман. Ўзим кўпроқ жойларга бораман. Дўконларга, бозорларга кираман. Шикоят кўп бўлса, жавобгарлигини, энг аввало ҳокимлардан сўрайман.

Янги Ўзбекистон пулининг мустақиллигини таъминловчи энг муҳим омил — чет эл валютасидан иборат, хорижда, дунёнинг энг машҳур банкларида сақланаётган заҳираларимиздир. Давлатни давлат қиладиган, унинг келажагини таъминлайдиган валюта заҳираларимиздир.

Бу борада биз кейинги йилда катта ютуқларга эришдик. Бунинг асосий омили — Ўзбекистонга оллоҳ инъом этган олтин ва бошқа қимматбаҳо бойликларимиз ва уларни ишлаб чиқарувчи салоҳиятимиздир. Бу масалага мен алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

Ўзбекистоннинг олтини қаерга кетяпти?

Аввало, олтинимиз ҳисобидан озиқ-овқат, дори-дармонларга бўлган эҳтиёжимизни қондиряпмиз. Замонавий технологиялар, ускуналар олиб келиб, катта заводлар қуряпмиз. Хоразмда, Андижонда автомобиль заводлари қад ростлаяпти. Яна бошқа йирик корхоналар барпо этиляпти. Улар ишга тушгач, дунё бозорига чиқадиган, рақобатбардошли маҳсулот бера бошлайди. Одамларни иш билан таъминлаймиз.

Яна бир нарсани ошкор этай: олтинимиз дунёдаги энг машҳур банкларда сақланяпти. Аниқроғи, кўпроқ даромад олиш мақсадида банкларда сақлаб, олтинимизни валютага айлантиряпмиз. «Дойче банк», Швейцариядаги «ЮБС» банки ана шулар жумласидандир. Булар Ўзбекистонга кредит ажратиш учун кафолат беряпти.

Ҳозир бойлигимиз ярим миллиард доллардан ошди. Бу валютамиз эртага қўшимча фойда-даромад келтиради. Кеча вакиллар йиғилишида бир нарсани таъкидлаб ўтдим. Агар Президент сифатида сохта обрў топмоқчи бўлсам, ана шу пуллар эвазига Ўзбекистонга турли хил керак-нокерак нарсаларни олиб келиб соттирар эдим. «Кўриб қўйинглар» қабилида иш тутар эдим. Лекин менинг фикрим бўлакча: олтин фақат бизники эмас, келажак авлоднинг ҳам насибасидир, давлатимиз фаровонлигининг пойдеворидир. Шундай экан, хорижий банклардаги валютамиз заҳирасини янада кўпайтиришимиз зарур.

Албатта ана шу кўзлаётган имкониятларимизни тўла ишга солиш учун биз Жаҳон банки, Халқаро валюта фонди ҳамда бошқа нуфузли банк ва халқаро молия ташкилотлари ёрдамига муҳтожмиз. Улар билан узлуксиз иш олиб боришимиз, уларнинг тавсияларини ҳаётга татбиқ қилишда талай чора ва тадбирларни амалга оширишимиз зарур.

Ҳурматли ноиблар!

Миллий валютамизга ўтиш муддатлари ҳақида алоҳида келишиб олишимиз керак. Нега деганда, сўнгги пайтда баъзи бир қўпорувчи ва ваҳима тарқатувчи кимсалар эл орасида ҳар хил мишмишларни ёйишга уриниб, одамларнинг тинчлигини бузишга ҳаракат қилмоқдалар.

Бир гапни аниқ айтишим зарур: сўм-купонга ўтгандан кейин, муомалада ўзимизнинг пулимиз юрганини кўриб, ҳеч ким унга четдан таъсир ўтказа олмайди, унинг сонини камайтириб кўпайтира олмайди. Бошқача айтганда, четдан оқиб келаётган ва қадрини йўқотган рублнинг йўлини тўсдик. Чунки сўм-купон — ўзимизники, ўзимиз зарб этяпмиз, шукурки, шундай имкониятга эга бўлдик. Шу боис сўм-купондан кейин янги, ҳақиқий валютамизни муомалага киритаётганда ҳам амалга оширилажак ишларимизни батафсил белгилаб, режалаштириб олишимиз мумкин.

Барча таёргарлигимизни кўриб, белгиланган муддатда ҳақиқий пулимиз — **ўзбек сўмига** бемалол ўтамиз. Бировни шошилтириш, ортиқча ташвишга солиш ниятимиз йўқ.

Бир нарсани тўғри тушунишимиз керак: Сўм-купон ўзимизники, чегарамиздан ташқарида муомалада эмас. Сўм-купонни жорий этаётганимизда четдан рубль оқиб келади, деган хатар бор эди. Хавфсирашимиз асосли эди. Пул алмаштириш пайтида бозорда нархлар осмонга чиқди, чунки пул кўпайиб кетди. Тошкент бозорларида бир килограмм гўшт 25 минг сўмгача кўтарилди. Сўм-купон ўзимизники, уни ўзимиз чиқарамиз. Демак, хавфсирашга асос йўқ.

Ғарб мамлакатларида валюта ўзгартирилмоқчи бўлса, эски нусхадагиси ҳам бе... вар ишлатилаверади. Б... ка тушган эски нусхас... та муомалага чиқарил... Бизлар ҳам шу тартиб... тутамиз. Ҳеч қандай қ... чилик бўлмайди. Мол б... — бас. Таъкидлаб айта... пул алмаштиришдан ҳеч... хавотирга тушмасин. К... да қанча сўм-купони б... бемалол алмаштириб ол...

Тайёргарлик ишлари 1... йилнинг биринчи ярм... тугайди, аниқроғи — кел... си йил 1 июлдан янги пул... ўтиш учун ҳамма чораларимиз ва имкониятларимизни ишга солишга ҳаракат қиламиз.

Муҳтарам депутатлар!

Режаларимизни белгилаётганда, ҳеч шубҳасиз, ёш авлод тўғрисида, қариялар, ногиронлар, давлат томонидан мадад ва ҳимояга муҳтож кишилар тўғрисида ғамхўрлик қилиш асосий вазифамиз бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Ижтимоий ҳимоя чоралари қатъий тарзда муайян табақаларга қаратилган бўлиши, ҳақиқатан ҳам шундай ҳимояга муҳтож одамларга, кўп болали оилаларга, ногирон, етим-есирларга етиб бориши керак.

Шу масалаларга янада жиддий эътибор беришимизни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда.

Меҳнатга қобилиятли, соғлом одамга муносиб ҳақ тўланадиган мароқли иш топиш, тегишли маълумот олиш имконини бериш лозим. Бунда ҳам тадбиркорлик муҳитини ривожлантиришимиз муҳим аҳамият касб этади.

Молиявий аҳвол қанчалик мураккаб бўлмасин, таълим, соғлиқни сақлаш, фан ва маданият соҳасини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш учун зарур маблағ қидириб топилиши шарт. Жамиятимизни янгилаш ва иқтисодиётни янгича тараққий этиш, республикамизни қудратли ва гуллаб-яшнаган ўлкага айлантириш борасида олдимизга қўйган улуғвор вазифаларни жисман ва маънан соғлом, ўқимишли авлодгина амалга ошира олишини унутмаслигимиз керак.

Азиз дўстлар, халқ ноиблари!

Сизу бизнинг орзу-умидимиз — Ватанимизни озод ва обод қилмоқ, эл-юртимизни фаровон қилмоқ, шу мақсадларни амалга оширишда эзгу излар қолдирмоқдир. Ана шу олижаноб мақсад йўлида баҳоли қудрат хизмат қилмоқ фарзу саодатдир!

Худо ато этган қисқагина умри мобайнида инсон қандай синов-тўсиқларни, шиддатларни бошидан кечирмайди!

Бугунги қийинчиликлар ўтар, гирдоблар тинар. Ватан қолади. Халқ қолади. Диёнат, иймон, меҳр-оқибат ўзгармасдир.

Бир ҳолдан ҳаммамизни асрасин: замон ўтиб, қилган ишларимиздан пушаймон еб, виждон азобига дучор бўлмайлик.

Янги — 1994 йил арафасида оддий инсон сифатида ҳам, оллоҳнинг муқаддас уйи — Каъбани зиёрат қилган одам сифатида ҳам, яратгандан: эл-юртимизга тинчлик-осойишталик, омонлик, ёшларимизга сабр-тоқат, бардош, ғайрат ва ишонч, қарияларимизга узоқ умр, куч-қувват, хонадонларимизга бахту саодат, файзу барака ва омад ато этишни сўрайман. Худо хайру бахтингизни берсин, энг эзгу умидларингизни рўёбга чиқарсин!

Абдусаид КЎЧИМОВ

ТАНГРИТОҒ НИДОЛАРИ

Абдусаид Кўчимов ўнга яқин шеърий ва насрий китобларнинг муаллифи, Ғафур Ғулом номидаги мукофот соҳиби, Ўзбекистон Республикаси депутати.

«Ҳалқа» номли китобининг Хитой Халқ Республикасида чоп этилиши муносабати билан адиб ана шу мамлакатда бўлди. Эътиборингизга ҳавола этилаётган «Тангритоғ нидолари» туркумидаги шеърлар мазкур сафар меваларидир.

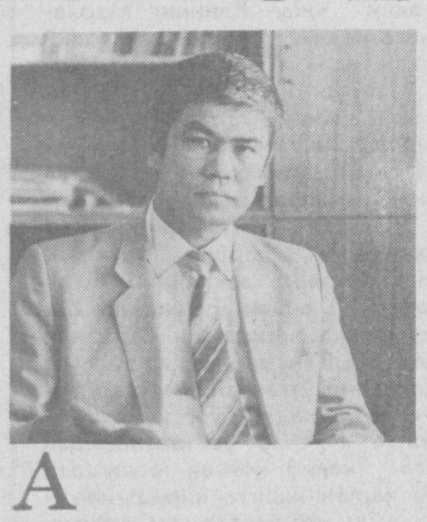

МИНГ УЙДА

Минг уй харобалари деворларида бундан икки минг йил аввал чизилган расмлар сақланиб қолган...

Кўҳна кулбаларнинг деворларида,
Ажиб мўъжизалар, ажиб ҳайратлар.
Ҳазин эртак сўйлар минг йил наридан
Минг йиллар бурунги рангинувратлар.

Жовдираб термулар итоаткор қул,
Шоҳлар нигоҳида шоҳона шиддат.
Сулув малакларнинг қучоғида гул,
Бир ён муҳаббат-у, бир ёнда нафрат!

Паҳлавон бандига ўқталур шамшир,
Кўзлари қонталаш мўйловдор жаллод.
Онанинг вужуди титрайди дир-дир,
Ер ўпиб, тождордан кутади имдод.

Асли кўп ғалатидир дунёнинг иши,
Азалдан ёндошдир савоб ва гуноҳ.

Қаранг, қолмагандек ўзга юмуши
Тортиша кетдилар бир тўда сайёҳ.

— Расмлар бизларга ўхшайди жуда
«Минг уй»да яшаган бизнинг авлодлар!
— Тахмин, гумонларинг бекор, беҳуда
Шоҳзода ўтишган бизнинг аждодлар!

— Йўқ! Биз яратганмиз қалъа, қўрғонни!
Сувратлар эгаси бизнинг боболар.
— Бputодар, қўйсангчи, шовқин-суронни!
....Аммо, ён бермасди ҳеч бир даъвогар.

....Фақат дуо ўқиб кекса уйғур чол,
Таъзим бажо этди мусаввирларга.
Сўнгра қараб қолди сурганча хаёл
Ҳовлиқма, жанжалкаш мусофирларга.

Ўзининг муборак ҳаёт йўлида
Бундай талошлардан тўйган эди у.
Дуо қилган чоғи ушбу беҳуда
Баҳсга нуқтани қўйган эди, у.

ДАҲМА ҚОШИДАГИ ЎЙЛАР

Турфондаги тарих музейида бундан 1300 йил бурун оламдан ўтган аёл жасади сақланмоқда.

Ярқираган ойна даҳмада
Киприк қоқмай сургандек хаёл,
Роҳат олиб оби Кавсарда
Ухлаётир париваш мисол.

Катта-кичик ташвишдан йироқ,
Ғийбат, иғво, миш-мишдан йироқ,
Шону шуҳрат, олқишдан йироқ,
Ухлаб ётур сулув бир аёл.

Қолса ҳамки тупроқ остида,
Ўтса ҳамки неча минг замон,
Мўъжизалар қанотларида
Етиб келган бизгача осмон.

Ҳеч ким билмас унинг исмини,
Ноаёндир наслу насаби.
Маликами ё бир Ёсуман,
Номаълумдир касбу мансаби.

Тарихчилар мозийни титиб,
Хўп ўрганиб, шундай демишлар.
Аёл қавми «Тонг» деб аталмиш
Бир даврда ўтган эмишлар.

Бу балки чин, балки тахминдир.
Нелар йўқдир сайёрамизда.

Биров топар, йўқотар биров,
Шундоқ — банду овворамиз-да...

Марҳума ҳам ҳаётлигида
Нималарга бўлмаган гувоҳ!
Бугун эса унинг ҳокгоҳи
Одамларга зўр томошагоҳ!..

Ким музейга ташриф буюрса,
Боқмай ўтмас марҳум аёлга.
Биров аста бурнин жийирса,
Бошқа бири чўмар хаёлга.

Бир тўп ўсмир лавҳ атрофида
Ҳингир-ҳингир кулишар эди.
Қизалоқлар уялгансимон
Юзин четга буришар эди.

Кўзойнакли ажнабий чоллар
Дуч келгандек Момо ҳавога,
Лавҳ ёнида михланган қуйи
Куч йиғади янги даъвога.

Бу ҳолатга боқиб, ногаҳон
Изғиринда қолгандек япроқ,
Вужудингни қоплар ҳаяжон
Юрагингни эзар бир титроқ.

Кетар бўлсанг рўзи маҳшарга
Ҳеч ким қабринг ўймасин экан.
Жасадингни томошагоҳга
Айлантириб қўймасин экан...

ИДИҚУТ

Ёғийлар бу кўҳна шаҳарни босиб олганда биронта кулбани ҳам омон қолдиришмаган.

Бу шаҳарнинг қушлари йўқ, булбуллари йўқ,
Раҳнолари, жамбиллари, сумбуллари йўқ.
На бир кулба, на бирон уй, на бирон чироқ,
Илонпўстдек сўқмоқлари кимсасиз, яйдоқ.

Тепкиланган вайроналар мунгли боқади,
Кўчаларда сарғиш сароб селдек оқади.
Деворларда вишиллайди аждар мисоли,
Қанотлари тутаб куйган Турфон шамоли.

Наъра тортар лаблари қон бўғиқ сукунат,
Чўлдай узун, саҳродан-да, чўзиқ сукунат.
Гоҳ дод солар, гоҳ қаршингда тош қотади у.
Гоҳ кўзингга ғазаб билан тош отади у.

Чирқирашиб, тармашади этакларингга,
Чумолилар ғужғон ўйнар жону танингда.

Вужудингни боса бошлар васваса, титроқ,
Қочай десанг, оёғингни куйдирар тупроқ.

Йўлларингни шартта тўсиб, бақирар беун
Бетларида қора қони қотиб қолган тун.
Юзларингга чиппа-чиппа ёпишиб олар,
Ўргимчакнинг уясидай сонсиз шарпалар.

Қулоғингни ёргудайин чинқирар бойқуш,
Теваракда алвастилар ингранар беҳуш.
Нидо келар еру кўкни титратиб шу дам
Қудуқдан-да чуқур, ўлик оқшом қаъридан:

— Бу шаҳарда алам-да, қон йиғлаб ётирлар,
Ёв босганда бир-бирини сотган ботирлар.
Йигитлари бир-бирини қўлласайди гар,
Озод, обод турар эди бу улуғ шаҳар.

Юртни ташлаб қочмаганда юртбошилари,
Остонада қон қусарди душманнинг бари.
Бирон нокас бирон гулни узолмас эди,
Ерга отиб товонида эзолмас эди.

Мункиллаган Боботарих ҳикмати булдир:
Бир-бирига эл бўлмас, эл қисмати шулдир...

ЁЛҚИНТОҒ ЎТИНЧЛАРИ

Шарқий Туркистонда мудраб ётган аждардек маҳобатли бир тоғ бор. Қадимда сайроқи қушлар, кўм-кўк гиёҳлар, бесаноқ ирмоқлару кўллари бўлган бу тоғда бугун гиёҳ битмас саҳродек сап-сариқ. Ёлқинтоғ дейдилар уни...

Улуғ тоғлар султони эдим,
Тоғлар ичра достони эдим,
Минг-минг жонлар қўрғони
эдим,
Нетай, тақдир тавбаларим
ижобатга олмади.
Султонлигим, достонлигим,
қўрғонлигим қолмади.

Тиниқ чашма, булоқларим
йўқ,
Булбулларим, чорлоқларим
йўқ,
Ўтлоқларим, ирмоқларим
йўқ, —
Олқорларим сапчиб-сакраб
ўзга тоққа ўтдилар.
Қоплонларим,
сиртлонларим, —
бари ташлаб кетдилар.

Қуш қўнмас саҳрою
кабирман,
Гул унмас куюк тош —
қабрман,
Адоман бу оғир жабрдан,—
Тулкиларим, бўриларим,
қуёнларим, қайдасиз!
Какликларим, илонларим,
чаёнларим, қайдасиз!

Бир томчини кўрмайин раво
Четлаб ўтар булутлар ҳатто.
Бу не қарғиш, бу қандай
жазо!—

Тўзонларим, тўфонларим,
тилагингиз айтингиз,
Шамолларим, бўронларим,
раҳм қилинг — қайтингиз.
Тушларимда номсиз
гувоҳлар,
Жинлар изғир, изғир
арвоҳлар,
Қулоқларим ёрар
оҳ-воҳлар, —
Қуёш санчар кўзларимга
беаёв тиғу тикан,
Қартайганда ёлғизликдан
мудҳиш азоб йўқ экан.

Шодон кунлар елдек ўтдилар,
Нақ қутурган селдек
ўтдилар,
Бир номозшом гулдек
ўтдилар, —
Мен уларнинг қадрига
етолмадим хуш дамлар,
Вужудимга уя қурди
пушаймону аламлар.

Оҳ! Тоғ эмас, пастак қир
бўлай,
Қир ҳам эмас, майли,
ер бўлай,
Ерда титраб ётган
нур бўлай, —
Фақат бундай танҳоликдан
ўзинг асра, худойим.

Тоғу, қоқтош саҳроликдан
ўзинг асра, худойим!
Улуғ тоғлар султони эдим,
Тоғлар ичра достони эдим,
Минг-минг жонлар қўрғони
эдим, —
Нетай, тақдир тавбаларим
ижобатга олмади,
Султонлигим, достонлигим,
қўрғонлигим қолмади...

УЙҒУР БОБО ЎГИТЛАРИ

I. ТЕНГҚУР ЧОЛЛАРГА ДЕГАНИМ

Мана, ёшимиз ҳам борди бир жойга,
Бир [illegible]қ тўрда-ю, бири гўрдадир.
Дунё деб аталмиш карвонсаройда
Гоҳ хўрлаб, гоҳо хўп сийлади тақдир.

Неларни кўрмадик ҳаётимизда,
Гуноҳ ҳам, савоб ҳам қилдик бегумон.
Бу кун набиралар қанотимизда,
Улар бахтли бўлсин, бўлсин шодумон.

Аммо, ҳали-ҳануз баъзи бирингиз
Қайда иғво бўлса, шу ерда борсиз.
Фасодга тўладир борган ерингиз,
Туҳматга ҳамдард-у, ғийбатга зорсиз.

Қаноат ўрнига қабоҳат тилаб,
Мурғак юракларга шайтон жойлайсиз.
Сирот кўпригида туриб ҳам, ё раб!
Чалай деб, кимнингдир йўлин пойлайсиз.

Айтинг, шуми инсоф, диёнатми бу!
Келажак олдида хиёнат-ку бу!
Майли, мингга киринг, азизлар, аммо
Бобой бўлишнинг ҳам бурчи бор, ахир!

Энди хато қилманг, эндиги хато
Азроил, Жаброил жабридан оғир.

II. АҚЛЛИ ДЎСТ ИЗЛАР

Ақлли дўст излар, излар раҳнамо,
Дўст ила кўкси тоғ — осмондир.
Аҳмоқ бундайларга зор эмас, зеро —
Аҳмоқнинг улфати — шайтондир.

III. ҲАЁТ

Гузарини ғийбат қилди умр бўйи,
Не-не диллар шу оловда ёниб-куйдилар.
Қазо етгач «ёмон» деган маҳалла-кўйи
Ул бандани ҳурмат билан ерга қўйдилар...

IV. ИЧИҚОРАЛАР

Яратганнинг ўзи асрасин
Эгри кўнгил, қинғир дастлардан.
Бўтам, аммо эҳтиёт бўлгил
Ичи қора, номард каслардан.

Ҳеч балодан қайтмайди улар,
Иғво билан қўрқитадилар.
Ночор қолса, кўприк остида
Эшагингни ҳуркитадилар.

V. ЯХШИЛИК ИСТАСАНГ

Дунёда дўстликдан муқаддас не бор!

Дўст бўлсанг, дўстингга жонни эт нисор.

Дўстингга яхшилик истасанг агар

Қорнини тўйдириб юборма, зинҳор...

ВАТАНФУРУШГА

Замон бўлди, хўп замон,
Ола-ғовур тўрт томон.
Ким яхши-ю, ким ёмон,
Билолмайин оломон
Турганда эй, шум банда
Пайдо бўлдинг майдонда.

Нокас билан ялашиб,
Минбарда шон талашиб,
Амал деб юмдалашиб,
«Мен ҳаммангдан пеш» дея,
«Пайғамбарга хеш», дея,—
Жар солдинг:
«Ҳей, гуруҳ туз!

Гуруҳ борми. сўзинг — сўз.
Сал олайса бирон кўз,
Ёқасидан олармиз,
Ёппасига талармиз».

Аламзада уч-тўрт кас,
Адоватда сархуш, маст.
Дунёда не муқаддас
Бўлса [illegible]қилиб хуру хас,

Билмай босар-тусарни,
Бузай дединг гузарни.
Кўрган чоғда ботирни,
Унутиб юз-хотирни,

Хезлаб гала шотирни,
Ботирга тош отдинг-а,
Ботирларни сотдинг-а!

«Халқим! Халқим! Бахтим»,
деб.
«Халқим! Тожу тахтим», деб
Лекин ҳаром ҳалқум деб,
Эл оғзидан юлиб еб,
Пуллаб имон, виждонни,
Тўлдирдинг-а, кармонни.

Хайриятки, дунёда
Ақлу идрок зиёда.
Йўқса, сурбет бу пода
Ўйинда этиб давом,
Кўрсатарди кўп мақом.

Ёлғонларинг фош бўлгач,
Бўҳтонларинг фош бўлгач,
Шайтонлигинг фош бўлгач,
Қуён бўлиб қочдинг-а!
Чин юзингни очдинг-а!

Сўнг... Оҳ! Бормас ҳеч тилим,
Эзғилаб севги гулин,
Садоқатин сотса ким,
Пушаймонга ботса ким,

Кечириш мумкин, балким.
Лекин сотса ўз элин,
Бу — ўлимдир, бу—ўлим!

Юрак-бағрим ўртанди,
Вужудим лов-лов ёнди,
Қиймалаш керак танни,
Сотмоқ учун Ватанни!
Ватанингни сотдинг-а!
Ватанга тош отдинг-а!

Қандай кўнглинг борди-я,
Қандай қўлинг борди-я,
Қандай тилинг борди-я,
Сен каби беорни-я,
Нечун ер ютмайди-ей,
Нечун ер ютмайди-ей!

Худойим, бехудодан,
Ватанфуруш гадодан,
Гадоликда адодан,
Бундай бахти қародан,
Ўзинг асра, шафқат қил,
Мурувват қил, раҳмат қил.
Сен эй, дилозор чаён

Бошингни урма қаён,
Қисматинг оддий — аён:
Бундан сўнг, бундан буён
Кимгадир қўғирчоқсан,
Ўйинчоқ — овунчоқсан.

ҚИЁФАСИЗ ЗОТ

Сенинг на қиёфанг, юзинг бор,
На тусинг, на кўзинг, ўзинг бор.

Соядек, шарпадек бесас жим,
Инсмисан, жинсмисан, билмам ким!

Сен қандай олқинди совунсан,
Айт, қайси қавмга товунсан!

* * *

Қачон пайдо бўлган бу разил фириб,
Ва у қай тариқа юққан инсонга!
Нечун баъзи каслар хатолар қилиб,
Гуноҳин тўнкайди шўрлик шайтонга.

«Шайтон йўлдан урди, оздирди шайтон,
Шайтон ўғирлади ақлу ҳушимни».
Биродар, бўйнингга олурсан қачон,
Биронта гуноҳ-у, бирон ишингни!

Қариган, элликдан ошибди ёшинг,
Патила сочингда тутам-тутам оқ.
Ўтга тиқавермай шайтоннинг бошин,
Атрофга қарасанг бўларди бундоқ.

Бандага инсоф-у, ўлимга сабр
Тиламоқ одатдир азал-азалдан.

Лекин ҳар умрнинг адоғи қабр,

Ахир, қутилганми ҳеч зоғ ажалдан!

«Марҳум қандай эди!»
Бу сўнгги йўқлов
Сенинг бошингда ҳам айланар бир кун.
У чоғда айбингни шайтонга дарров
Тўнкалмай, армонда кетмоғинг мумкин.

Кел, бир гал ҳасадни қувгинда, сен ҳам

Бир чимдим савобга тарафдор бўлгин.

Кимсанинг бахтига тутмасдан мотам,

Бахтидан суюниб, бундоқ бир кулгин.

Бир ўксик банданинг бошини силаб,

Дардига дармон бўл, кўнглига малҳам.

Дўстларга дўстона тилаклар тилаб,

Май тўла қадаҳни сипқоргин ўктам.

Алқисса, бу очун, бу ҳою ҳавас,

Сендан-да, мендан-да қолмоғи тайин.

Қўй, иғво-ғийбатдан узоқ тур бир паст,

Бир яйрасин шўрлик шайтони лайин...

ДИЛ ИЗҲОРИ

АЪЗАМНИНГ «ТАРАДДУД»И

Гапнинг очиғи, мен Аъзам Ўктамни шоир сифатида узоғи билан ўн йиллардан бери билсам-да, шахс, қолаверса инсонийлик қирралари, ҳаётдаги фаолияти, фаоллиги, муомала маданияти билан кейинроқ ошно бўлдим. У инсон сифатида камсуқум, камтарин, ўзини бўлар-бўлмас нарсаларга уравермайди. Мен бу гапларни уни мақташ ёки номини алоҳида таъкидлаш маъносида айтмаяпман. Чунки, у ортиқча мақтовга муҳтож эмас.

Оддий бир шеърхон сифатида яқинда «Чўлпон» нашриётида чоп этилган «Тараддуд» шеърлар тўплами ҳақида икки калима сўз айтгим келди.

Аъзамжоннинг мазмун ва мундарижа жиҳатидан, мавзу ва ғоя томонидан бир-бирига ўхшаш бўлмаган фикрларни ифода этган «Тараддуд»и бир сўз билан айтганда, ўзбекнинг ўзбекона руҳияти ва сирли дунёларини очиб бера олган. Тўпламда руҳий ҳайратланиш гўзаллиги кўнгилга таскин, туғилган юртга муҳаббат, Ватан туйғуси сингари дардли ва қувончли «исмсиз» туғёнлар ўз аксини топган. Шу боис ҳам бу шеърлар дарров кўнгил мулкингизга айланади-қолади. Унинг «Тараддуд», «Ҳайрат», «Саломнома», «Сўроқ», «Тонгдаги ўйлар», Уйқум қочган кечада», «Чўлпон» «Қишлоқни қўмсаш» каби кўплаб шеърлари ички туғён билан, ўта таъсирлилик силсиласида ёзилган, фалсафий мушоҳадага бой асарлардир.

Шу ўринда шоирнинг қаламига мансуб бўлган ижод намуналари таркибида бадиий ижодда бир вақтлар ҳукм суриб, кейинчалик йўқолиб кетган, фақат қўшиқчилик санъатидагина сақланиб келаётган бадиий речетатив, яъни изоҳий ҳолат Аъзамжон шеъриятида қайта тикланаётганлигини эслатмоқчиман. Бу нарса катта янгиликдир. Масалан, тўпламнинг «Бухорога борганда», «Талаб», «Ҳижолат», «Тоғдаги оқим», «Менинг эртагим» каби изоҳий ҳолатлар сочма қофиявий лиризм сифатида майдонга келган. Бу нарса шоирнинг мисраларга сиғдира олмаган ички туғёни ва тафаккур маҳсулини табиий ҳолда ёриб чиқади.

Шу ўринда Аъзам Ўктамнинг арузда ҳам ўз кучини синаб кўраётганини ва баҳоли қудрат ўз овозини топишга интилаётганини қутлаш керак. Чунки, «Ўтинч», «Ҳар бало», «Гўдаклик ортда қолмишдир», «Яшин, дўллар раҳмсиздир», «Баҳор қувнатмагай кўзни», «Бу элдин кутмагин шафқат» сингари ғазаллари фикримизнинг ёрқин далилидир.

У инсондаги янглишишлар, бекор ўтган вақтлар, азоб-уқубатлар, афсус ва ўкинчларни катта фалсафий туғён билан тасвирлайди:

Гўдаклик ортда
қолмишдир.
Ўтибдир чоғи
хўрликлар,
Очилди кўзларим мошдай,
Қилибман қанча
кўрликлар...

Шунингдек, шоир кимки эркинликни хоҳласа, нафсга эрк бермаслигини, оқибати ёмон бўлишини айтади.

Хуллас, буларни битта шеърхон кўнглининг оддийгина кузатувлари, деб қабул қилинг.

Ҳайдарали УЗОҚОВ,
Тошкент кимё технология институтининг доценти.

ВА
К

ХАЛҚ
КЎЗ

ХАРИДОРЛАР

● ТОКИО. Сўнгги
чи маротаба Япония
машиналари савдоси
сезилмоқда.

Япониядаги автомоби
шуғулланувчи уюшма
раганда, шу йил охири
минг, яъни ўтган йилга
хорижий автомобиль со
лари, асосан нархлари
дит шартларининг қулу
зорида хорижий рақоб
кучайгани билан изоҳла

«УРУШ КЕНГАШ

● ДЕҲЛИ. Истет
ри мартабали ҳарби
матнини «уруш кенга

Уларнинг фикрича,
асосий вазифаси «Озо
ном олган Тамиль жа
ши барча амалларни б
моғи керак. Президент,
табали раҳбарлар «Ур
кириши лозим, деб ҳ
лар.

МУТАХАССИ
ҲИСОБ-КИ

● СЕУЛ. Мутах
тобларига қараганд
бир кеча-кундузда
куни 3 соату 50 да
соату 10 дақиқа да
томоша қилишар эк

Газета-журнал муто
соат ажратишади. Ўш
кўрсатувлар дастурин
нишар экан.

СТИПЕНДИЯ А

● ХАНОЙ. РАТ
хабар беришича Хито
таълим олишлари у
аспирантларига яқи
та стипендия ажрат

Шунингдек, ўзаро би
Хитой тилини ва ХХР
диган марказлар очиш

КЕМАЛАР ТЎҚН

● СИНГАПУР.
Малайзиянинг икки
ди.

Оқибатда, кемаларда
ловчилар билан тўнка
вакилининг айтишича
бўлган ана шу тўқнаш
ган.

ЛЕС ЭСПИННИ
ҚОНДИР

● Америка Қўш
вазири Лес Эспин
дент Билл Клинтон
дирар экан, 1994
ишлаб туриши зар

— Мудофаа вазири
унинг шахсий қарашла
деди АҚШ Президенти
сида. — Буни асло ра
мовчилик натижаси деб

ЯНГИ БОШ ВАЗИР

● Жанубий Корея
Сам президентлик бо
ва инспекция ишлар
Чхани Бош вазир лав

Янги Бош вазир куни ке
Хван Ин Соннинг ўрнини эга
вазирнинг номзоди республ
гаши томонидан тасдиқланиш

АРЗОНГАРЧИЛИК ИҚТ
ХАВФ СОЛМО

● Жаҳон бозорида нефть
нинг нархи тушиб кетганлиг
бистони иқтисодиётига жидди
казди.

Америка Қўшма Штатлари
мутахассислари бу ҳодиса қироллик
тартибсизликларни келтириб чиқа
кин, деб ҳисобламоқда. Америка С
бистонининг нефть сотиш билан бо
шартномани бузишидан чўчимоқда.
роллик бу ҳақда расмий баёнот берм
са-да, нефть маҳсулотлари нархининг с
беш йилликда биринчи марта ниҳоятда го этган қисқагина
йиб кетиши ва иқтисодий муаммоларни юйнида инсон қан
келтиргани Саудия Арабистони раҳбарияти усиқларни, шид
бунга мажбур қилади, деб изоҳламоқда Амшидан кечир
рика расмий доираларининг вакиллари.

(Жаҳон ахборот агентликлари ва рўзно
ларидан олинди).

янгиликлар воқеалар хабарла

унинг сонини камайтириб кўпайтира олмайди. Бошқача айтганда, четдан оқиб келаётган ва қадрини йўқотган рублнинг йўлини тўсдик. Чунки сўм-купон — ўзимизники, ўзимиз зарб этяпмиз, шукурки, шундай имкониятга эга бўлдик. Шу боис сўм-купондан кейин янги, ҳақиқий валютамизни муомалага киритаётганда ҳам амалга ошириладжак ишларимизни батафсил белгилаб, режалаштириб олишимиз мумкин.

Барча таёргарлигимизни кўриб, белгиланган муддатда ҳақиқий пулимиз — **ўзбек сўмига** бемалол ўтамиз. Бировни шошилтириш, ортиқча ташвишга солиш ниятимиз йўқ.

Бир нарсани тўғри тушунишимиз керак: Сўм-купон ўзимизники, чегарамиздан ташқарида муомалада эмас. Сўм-купонни жорий этаётганимизда четдан рубль оқиб келади, деган хатар бор эди. Хавфсирашимиз асосли эди. Пул алмаштириш пайтида бозорда нархлар осмонга чиқди, чунки пул кўпайиб кетди. Тошкент бозорлари бир килограмм гўшт 25 м сўмгача кўтарилди. Сўм-пон ўзимизники, уни ўзи чиқарамиз. Демак, хавф рашга асос йўқ.

Ғарб мамлакатларида ва
юта ўзгартирилмоқчи бўлса
эски нусхадагиси ҳам ба
вар ишлатилаверади. Б
ка тушган эски нусхас
та муомалага чиқари
Бизлар ҳам шу тартиб,
тутамиз. Ҳеч қандай қ
чилик бўлмайди. Мол б
— бас. Таъкидлаб айта
пул алмаштиришдан ҳеч
хавотирга тушмасин. Қ
да қанча сўм-купони бў
бемалол алмаштириб ола

Тайёргарлик ишлари 1
йилнинг биринчи ярм
тугайди, аниқроғи — кел
си йил 1 июлдан янги пул
ўтиш учун ҳамма чоралар
миз ва имкониятларимиз
ишга солишга ҳаракат қиламиз.

Муҳтарам депутатлар!
Режаларимизни белгилаётганда, ҳеч шубҳасиз, ёш авлод тўғрисида, қариялар, ногиронлар, давлат томонидан мадад ва ҳимояга муҳтож кишилар тўғрисида ғамхўрлик қилиш асосий вазифамиз бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Ижтимоий ҳимоя чоралари қатъий тарзда муайян табақаларга қаратилган бўлиши, ҳақиқатан ҳам шундай ҳимояга муҳтож одамларга, кўп болали оилаларга, ногирон, етим-есирларга етиб бориши керак.

Шу масалаларга янада жиддий эътибор беришимизни ҳаётнинг ўзи тақоз этмоқда.

Меҳнатга қобилиятли, соғлом одамга муносиб ҳақ тўланадиган мароқли иш топиш, тегишли маълумот олиш имконини бериш лозим. Бунда ҳам тадбиркорлик муҳитини ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Молиявий аҳвол қанчалик мураккаб бўлмасин, таълим, соғлиқни сақлаш, фан ва маданият соҳасини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш учун зарур маблағ қидириб топилиши шарт. Жамиятимизни янгилаш ва иқтисодиётни янгича ташкил этиш, республикамизни қудратли ва гуллаб-яшнаган ўлкага айлантириш борасида олдимизга қўйган улуғвор вазифаларни жисман ва маънан соғлом, ўқимишли авлодгина амалга ошира олишини унутмаслигимиз керак.

Азиз дўстлар, халқ ноиблари!

Сизу бизнинг орзу-умиди
з — Ватанимизни озод
обод кўрмоқ, эл-юрти
зни фаровон қилмоқ, шу
садларни амалга оши
да эзгу излар қолди
дир. Ана шу олижаг
сад йўлида баҳоли қуд
хизмат қилмоқ фарзу
р!

қийинчиликлар
блар тинар. Ва
Халқ қолади.
имон, меҳр-оқи
дир.

ан ҳаммамизни
мон ўтиб, қилган
ан пушаймон еб,
биға дучор бўл

1994 йил ара
ий инсон сифа
оллоҳнинг муқад
Каъбани зиёрат
сифатида ҳам,
эл-юртимизг
лик, омо
са
айрат
зга
над

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир: Азим СУЮН.

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Аслиддин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Миршароф МУҲСИМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-21-43.
Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-54-27.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-54-55, 32-26-70.
Адабиёт, фан ва маданият бўлими — 33-07-20, 32-57-19.
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-11-49, 33-76-04.
Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16.
Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-41-89, 32-55-70, 33-38-55, 32-54-12.
Шароф Рашидов фонди — 33-34-69, 33-20-36.
Қабулхона — 33-65-45, 32-55-15.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ
Андижонда — 4-48-85;
Бухорода — 3-96-12;
Гулистонда — 2-26-22;
Жиззахда — 3-46-24;
Навоийда — 3-74-76;
Наманганда — 6-43-43;
Нукусда — 4,44-62;
Қаршида — 3-25-79;
Қўмқўрғонда — 52-624;
Самарқандда — 35-22-90;
Урганчда — 6-72-60;
Фарғонада — 6-37-16.

● Рўйхатдан ўтиш тартиб № 000120.
Газета офсет усулида А—2 форматида босилади.
Ҳажми 1 босма табоқ.
Босишга топшириш вақти — 21.00.
—687. тир. 22095. топширилди—23.30.
Навбатчилар: И. СУЛАЙМОНОВ, А. РЎЗИЕВ.

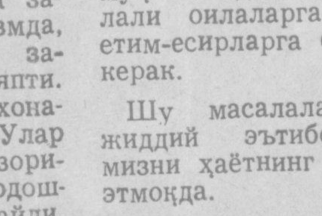

МАНЗИЛИМИЗ:
700083. ТОШКЕНТ,
ГСП, МАТБУОТЧИЛАР
КЎЧАСИ, 2-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «БуюкТурон» кўчаси 41-уй.
123456